

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

FILOZOFSKI FAKULTET

ODSJEK ZA ETNOLOGIJU I KULTURNU ANTROPOLOGIJU

Diplomski rad

**SPORTSKI USPJEH KAO UTEG DANAŠNJIM
GENERACIJAMA**

**- povijesni pregled razvoja nogometa i put do svjetske brončane medalje hrvatske
reprezentacije**

Studentica: Emilia Giacometti

Mentor: izv. prof. dr. sc. Goran Pavel Šantek

Zagreb 2017.

Izjavljujem pod punom moralnom odgovornošću da sam diplomski rad *Sportski uspjeh kao uteg današnjim generacijama - povijesni pregled razvoja nogometa i put do svjetske brončane medalje hrvatske reprezentacije* izradila potpuno samostalno uz stručno vodstvo mentora Gorana Pavela Šanteka. Svi podaci navedeni u radu su istiniti i prikupljeni u skladu s etičkim standardom struke. Rad je pisan u duhu dobre akademske prakse koja izričito podržava nepovredivost autorskog prava te ispravno citiranje i referenciranje radova drugih autora.

Vlastoručni potpis studentice

KAZALO

UVOD	4
ŠTO JE USPJEH?	6
DEFINICIJA, PRAVILA I POVIJEST NOGOMETA	8
PRAVILA	8
POVIJEST NOGOMETA – PRETEČE	13
POVIJEST NOGOMETA – 19. STOLJEĆE I FIFA.....	17
POVIJEST NOGOMETA U HRVATSKOJ.....	21
OSNUTAK HRVATSKOG NOGOMETNOG SAVEZA I POČETAK REPREZENTATIVNOG NOGOMETA U HRVATSKOJ DO SAMOSTALNOSTI.....	26
OSAMOSTALJIVANJE HRVATSKE, SUKOBI NA TRAVNJACIMA, REVIZALIZACIJA NOGOMETNOG SAVEZA I POČETAK STVARANJA NOGOMETNOG ČUDA	31
PUT DO FRANCUSKE BRONCE	34
FRANCUSKA BRONCA – USPJEH ILI UTEG?	40
ZAKLJUČAK.....	43
POPIS LITERATURE.....	44
ABSTRAKTI	50

UVOD

Prema Hrvatskom jezičnom portalu¹, riječ „uspjeh“ ima dvije definicije. Prva je da je uspjeh „dostignuće cilja; povoljan ishod nečega“, a druga da je uspjeh „postizanje bogatstva, slave ili položaja“. Kojom definicijom je najbolje opisati sport? Mjerodavne su obje. Jednim velikim sportskim uspjehom dostignuli smo cilj. Istodobno, u sportu uspjehom postizemo **bogatstvo**, pogotovo ako iza sebe imamo ljude koji su voljni davati nam novac, **slavu**, pogotovo jer se godinama, pa i desetljećima priča o tome što smo postignuli, te **položaj**, zahvaljujući kojem smo cijenjeni, iako u svakom trenutku naš uspjeh može biti nadmašen. No je li uspjeh u sportu zbilja nešto što traje ili je to „na kratke staze“?

Tijekom 1990-tih godina bili smo svjedoci velike nogometne euforije, koja je kulminirala u Francuskoj 1998. godine kada je hrvatska nogometna reprezentacija pod vodstvom Miroslava Blaževića osvojila brončanu medalju. Otada do danas (2016. godine), hrvatska nogometna reprezentacija se plasirala na tri svjetska i četiri europska prvenstva, no ni s približno istim uspjehom kao tada. Najveći domet A-representacija je ostvarila na Europskom prvenstvu 2008. godine u Austriji i Švicarskoj, kada su pod vodstvom Slavena Bilića došli do četvrtfinalne faze i izgubili nakon ruleta jedanaesteraca. Nakon svakog natjecanja hrvatski mediji i navijači kreću s brojnim kritikama, uglavnom na račun taktike izbornika i nekih igrača za koje smatraju da nisu dovoljno dali sebe na natjecanju. Zbog ovolikih kritika nerijetko se mogu čuti i komentari, kao npr. „Hrvatska je zemlja s 4,2 milijuna izbornika“.

I sama sam jedna od takvih navijača, no tijekom pohađanja kolegija *Antropologija sporta* počela sam si postavljati pitanja o tome je li ta bronca nogometne reprezentacije iz 1998. bila samo jedan bljesak i da zapravo i nismo koliko dobri u nogometu, kao što je uvriježeno mišljenje. Činjenica jest da se naši igrači svaki put na veliko natjecanje ispraćaju s velikim očekivanjima i svako ispadanje se doživljava kao veliko razočaranje i s natpisima o tome da je ovo bila „najveća šansa generacije“.

Za temu ovog rada odlučila sam se najviše zato jer se tema uspjeha kao utega jako slabo istraživala, zbog čega je primjetna i razlika u literaturi. Zbog toga za pomoć sam se obratila Nogometnog kluba *Rijeka*, gospodinu Miroslavu Ćiri Blaževiću, izborniku hrvatske nogometne

¹ preuzeto s: http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=f19gWhd8&keyword=uspjeh (pristup 13. veljače 2017.)

reprezentacije u vrijeme kad je ostvaren najveći uspjeh hrvatskog nogometa te sportskom novinaru Mladenu Bariši.

Dok je s gospodinom Blaževićem i gospodinom Barišom vođen intervju tijekom zajedničkog boravka u *Maloj kavani* u Zagrebu, nogometaši *Rijeke* su odgovarali na upitnik s unaprijed pripremljenim višestrukim odgovorima koji su bili povezani s njihovim nogometnim počecima, sjećanjima na 1998. i motivaciju bavljenja nogometom.

ŠTO JE USPJEH?

Pregledom različitih rječnika², pojam „uspjeh“ se uglavnom opisuje kao postizanje određenog cilja ili kao povoljan ishod nečega. To se može odnositi na razne uspjehe u obrazivanju (*uspješno je završio fakultet, s uspjehom je riješila test iz matematike* i sl.), financijskom aspektu (dobivanje prve plaće ili završiti mjesec u financijskom plusu) ili na nekakvom natjecanju, bilo glazbenom ili sportskom.

S druge strane, riječ „uspjeh“ povezuje se s postizanjem bogatstva, slave i(li) položaja, što ima poveznice i s temom nogometa. Kada je Cristiano Ronaldo u 2016. godini osvojio naslov pobjednika Lige prvaka sa svojim klubom *Real Madrid* i Europskog nogometnog prvenstva s reprezentacijom Portugala, ostvario je i bogatu novčanu nagradu u vrijednosti od nekoliko milijuna eura. Ova dva naslova u razmaku od niti dva mjeseca donijela mu je još jedno mjesto među besmrtnim sportašima koji su u istoj godini postigli nekoliko sportskih uspjeha. I kao posljednje, uspjeh na poslovnom planu mu donosi i jedan nadređeni položaj nad svojim najljućim konkurentom, Argentincem Lionelom Messijem, s kojim ga se često uspoređuje.

Slavni hrvatski trener Miroslav Ćiro Blažević u svojim istupima ističe svojih sedam faktora za postizanje uspjeha. To su:

- talentiranost
- motiv za svladanje materije i afiniteta
- karakter
- inteligencija, tj. adaptacija na situaciju koja se prezentira
- mogućnosti za mukotrpan rad
- ambijent
- ljubav

Prema njemu, u nogometu je teško predvidjeti tko će postići kakav uspjeh, jer tko je siguran što će se dogoditi u nogometu, taj se može smatrati utopistom.

S uspjehom dosta često idu i očekivanja da se s takvim rezultatima treba nastaviti, bez obzira na cijenu. Kao posljednica neostvarivanja očekivanog rezultata dolazi do razočarenja,

² U ovo su uračunati Hrvatski jezični portal, „Rječnik stranih riječi“ Bratoljuba Klaića, i „Rječnik stranih riječi“ Vladimira Anića i Ive Goldsteina (op.a.)

što kod osobe koja je trebala ostvariti uspjeh, što kod osobā koje su nametale pritisak na prethodno navedenu osobu. Dugoročni izostanak nametnutih ciljeva, zbog čega uslijeđuju kritike, stvaraju poveću uteg na leđima onih od kojih se očekuju rezultati.

Zbog teme ovog rada, koja spada u domenu antropologije sporta, ovdje će biti veći fokus na očekivanja u sportu. Zbog čega se javnost toliko uzdaje u sportske rezultate? Vjerojatno se razlog krije u percepciji javnosti da su najveći sportski dosezi rezultat dugogodišnjeg kaljenja ljudske snage koja na velikim natjecanjima doseže vrhunac. Ili se očekivanja više baziraju na davnoj rimskoj predodžbi kako „narodu treba dati kruha i igara“, kako bi se skrenule važnije teme? Činjenica jest da, dok traju velika natjecanja kao što su svjetska prvenstva i Olimpijske igre, sve ostale teme, mahom političke, postaju manje vrijedne. Ili mali čovjek smatra da su sportaši jedna vrsta superljudi? Što je onda sa sponzorima i resornim ministarstvima, koji su uložili velike novce u financiranje sporta, pa traže i povratak uložених sredstava?

Pregledavajući hrvatske i svjetske medije, ali i komentare na članke sportskih vijesti, dolazi se do zaključka da su sportska očekivanja najveća. Tako su Olimpijske igre 2012. godine u Njemačkoj proglašene neuspjehom zbog namjanskog broja osvojenih medalja u protekle 44 godine³, dok Brazilci smatraju da su u svojoj povijesti imali dvije velike tragedije. Riječ je o tzv. *Maracanazou*⁴ iz 1950.⁵ i *Mineirazou*⁶ iz 2014. godine⁷, dvama najvećim nogometnim porazima koje je Brazil ostvario na velikim natjecanjima organiziranima na svom terenu. Najnoviji slučaj neostvatanja sportskih očekivanja datira iz kolovoza 2016. godine, kada je turkmenistanski predsjednik Gurbangulij Berdimukhamedov kritizirao olimpijsku delegaciju svoje zemlje jer nisu osvojili medalju na Olimpijskim igrama u Rio de Janeiru⁸.

Imajući na uvidu sve slučajeve u kojima se neuspjeh u sportu smatrao katastrofom velikih razmjera, definicija uspjeha dobiva sasvim drugo značenje. Stoga se može reći da je uspjeh postizanje određenog cilja, ali da uz njega uvijek dođe opterećenje ponavljanja istog.

³ preuzeto s <http://www.dw.com/hr/a-gdje-su-njema%C4%8Dke-medalje/a-16131039>, pristup 27. rujna 2016.

⁴ portugalski: Maracanaço

⁵ Finalna utakmica Svjetskog prvenstva 1950. u Brazilu, u kojoj je Urugvaj pobijedio Brazil s 2:1. Taj poraz je nazvan *Maracanazo* jer se utakmica odigrala na stadionu *Maracaña* u Rio de Janeiru. (op. a.)

⁶ portugalski: Mineiraço

⁷ Polufinalna utakmica Svjetskog prvenstva 2014. u Brazilu, u kojoj je Njemačka pobijedila Brazil sa 7:1. Taj poraz je nazvan *Mineirazo* jer je utakmica odigrala u gradu Mineiru. (op. a.)

⁸ preuzeto s <http://www.index.hr/tema/oi-2016/dr%C5%BEavni-lider-napao-sporta%C5%A1e-u-riju-ste-izdali-domovinu-914840>, pristup 27. rujna 2016.

DEFINICIJA, PRAVILA I POVIJEST NOGOMETA

Iako postoji više vrsta nogometa, kao što su američki nogomet, ragbi nogomet (popularan u Ujedinjenom Kraljevstvu i njegovim bivšim kolonijama) i galski (keltski) nogomet, u ovom radu će biti riječ o nogometu kakvog svi poznaju. Nogomet se može definirati kao timsko sportsko natjecanje u kojem se momčadi bore kako bi nogom zabile gol, a u nekim slučajevima (uglavnom nakon nabacivanja sa strane) i glavom (Reilly i Gilbourne 2003). Regularnost utakmice osiguravaju glavni sudac sa svoja dva ili četiri pomoćnika (ovisi o tome je li se radi o utakmici nacionalne lige, kontinentalnog nadmetanja ili reprezentacije), četvrti (šesti) linijski sudac, te delegat⁹.

PRAVILA

Prema pravilima Međunarodne nogometne federacije (FIFA¹⁰), nogometni klub ili savez može prijaviti do 19 igrača za utakmicu¹¹. Na samom terenu igraju dvije momčadi, od koje svaka ne smije imati više od jedanaest igrača, a od njih jedan igrač je vratar¹². Na klupi za zamjene mogu biti od tri do dvanaest igrača, od kojih također mora biti barem dva vratara¹³. Tijekom prijateljske utakmice izbornik ili trener može zamijeniti najviše šest igrača, dok u službenim utakmicama trener ili izbornik može koristiti tek tri zamjene¹⁴. Ukoliko se jedan igrač ozlijedi, a trener je iskoristio sve zamjene, momčad mora igrati s igračem manje do kraja utakmice.

Koliko je striktno ovo pravilo za prijavu igrača, govori i slučaj iz veljače 2016. godine, kada je GNK Dinamo za juniorsku Ligu prvaka zaboravio prijaviti igrača Matiju Fintića, koji je ušao kao zamjena u utakmici protiv juniora belgijskog Anderlechta, zbog čega je GNK Dinamo izbačen iz daljnjeg natjecanja unatoč pobjedi (Tironi 2016).

⁹ preuzeto s:

http://www.fifa.com/mm/document/footballdevelopment/refereeing/81/42/36/log2013en_neutral.pdf; datum pristupa 14. rujna 2016.

¹⁰ Fédération Internationale de Football Association (op. a.)

¹¹ preuzeto s:

http://www.fifa.com/mm/document/footballdevelopment/refereeing/81/42/36/log2013en_neutral.pdf; datum pristupa 14. rujna 2016.

¹² ibid.

¹³ ibid.

¹⁴ ibid.

Od ulaska u školu nogometa, dječaci ili djevojčice prema svojim fizičkim predispozicijama su podijeljeni u četiri kategorije. To su:

- vratari – uloga im je obrana gola,
- braniči (koji se mogu podijeliti na lijeve bočne i desne bočne braniče, te stopere koji su u sredini) – sprečavaju da protivnička momčad postigne gol,
- veznjaci (koji se još mogu dijeliti na centralne, obrambene i napadačke veznjake) – oduzimaju suparnicima loptu te dodaju napadačima,
- napadači (koji se dijele još na klasične napadače i na krilne napadače) – glavna uloga im je postiganje gola.

Jedna nogometna utakmica igra se u dva poluvremena po 45 minuta, s time da sudac utakmice može produžiti utakmicu za koju minutu ukoliko je tijekom regularnog dijela bilo izgubljenog vremena¹⁵. Tijekom utakmica kupova ili nokaut-faza kontinentalnih prvenstava, utakmica se može produžiti još 30 minuta (do 120 minuta), ukoliko u regularnom dijelu nijedna od momčadi ne postigne gol¹⁶. Ako ni u 120 minuta regularnog dijela igrači ne uspiju postignuti gol, sudac svira kraj, nakon čega momčadi određuju pobjednika preko jedanaesteraca¹⁷.

Utakmice se igraju na stadionu, čije dimenzije moraju odgovarati propisima FIFA-e. Prema njima, teren stadiona mora biti dugi između 90 i 120 m, toliko da dodiruju gol-liniju, te široke između 45 i 90 m, također između linija¹⁸. Sve linije moraju biti iste širine, te ne smiju biti dulje od 12 cm¹⁹. Radijus centra terena mora biti 9,15 m²⁰. Za međunarodne utakmice pravila su striktnija, zbog čega teren mora biti dug između 100 i 110 m, te širok između 64 i 75 m²¹. Okvir gola se mora nalaziti na sredini oba kraja terena, te u prosjeku mora biti dug oko 2,44 m, te širok oko 7,32 m²² (slika 1.).

¹⁵ ibid.

¹⁶ ibid.

¹⁷ ibid.

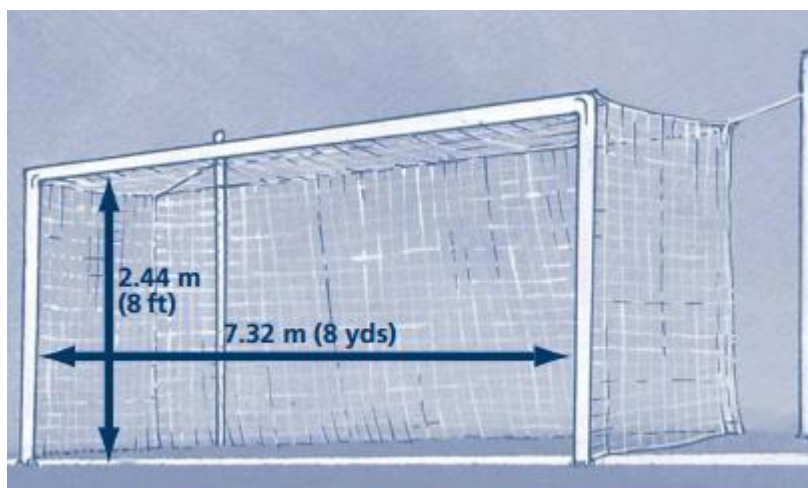
¹⁸ ibid.

¹⁹ ibid.

²⁰ ibid.

²¹ ibid.

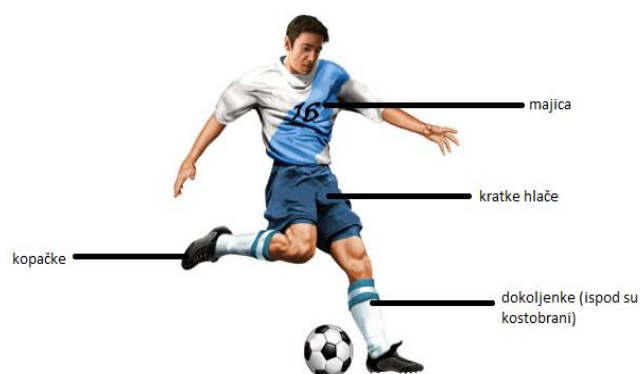
²² ibid.

Slika 1. dimenzije gola²³

Svaki igrač na teren mora nositi osnovnu opremu koju je pripisao klub ili savez prema uputstvima iz FIFA-e (slika 2.). Pod osnovnom opremom spadaju:

- majica dugih ili kratkih rukava,
- kratke hlače,
- čarape, tj. dokoljenke,
- kostobrani, izrađeni od gume ili plastike,
- tenisice sa šiljcima na dnu, poznatije i kao kopačke²⁴.

Slika 2. dijelovi osnovne opreme nogometaša²⁵

²³ ibid.

²⁴ ibid.

²⁵ preuzeto s <http://www.lptkd.com/assets/images/soccer-player.jpg>; datum pristupa 14. rujna 2016.

Za razliku od braniča, veznjaka i napadača, vratari kao dodatnu opremu imaju rukavice kako bi lakše podnijeli udarac lopte, no i ostali nogometaši mogu nositi vunene rukavice u slučaju da igraju na niskim temperaturama.

Neka od ovih pravila nogometaši su lagano zaobilazili, kao što je to slučaj kamerunske nogometne reprezentacije sa Svjetskog prvenstva 2002., kada su nosili majice bez rukava (slika 3). Kao rezultat neposluha, FIFA je nakon natjecanja zabranila takve dresove.

Slika 3. kamerunska reprezentacija sa Svjetskog prvenstva 2002. sa sada zabranjenim dresovima²⁶

Svaka momčad mora imati iste boje opreme (osim kopački), a u sudaru dviju momčadi koje imaju iste ili slične boje glavnih dresova, mora se koristiti rezervna garnitura osnovne opreme. Takav je bio primjer i na nedavnom Europskom nogometnom prvenstvu kada je hrvatska nogometna reprezentacija nastupila u rezervnoj garnituri opreme, mahom plave boje (slika 4. a), s obzirom na to da zbog protivnika nisu mogli koristiti glavnu garnituru (crveno-bijeli kvadrati; slika 4. b). Jedini koji smiju imati drukčiju boju opreme od ostatka momčadi su golmani.

²⁶ preuzeto s <http://www.footballtipcast.com/wp-content/uploads/7-Cameroon-2002.jpg>; pristup 14. rujna 2016.

a.

b.

Slika 4. a. David de Gea, Nikola Kalinić i Sergio Ramos na utakmici Hrvatska-Španjolska²⁷;
b. Vedran Ćorluka i Cristiano Ronaldo na utakmici Hrvatska-Portugal²⁸

Kao što je prije navedeno, kako bi utakmica bila regularna, utakmica mora imati nepristranog promatrača koji će razmotriti o nekim sumnjivim situacijama. Riječ je o sucu, kojeg prije utakmice delegira krovna organizacija, bilo da se radi o nacionalnog savezu ili kontinentalnog organizaciji kao što su FIFA ili UEFA²⁹. Kao i igrači, i suci moraju proći testove kojima se provjerava njihova brzina i spretnost oko donošenja odluka, makar one izazvale kontroverzu. Najbolji primjer je gol Engleza Geoffa Hursta iz finala Svjetskog prvenstva 1966. godine³⁰, kojeg je glavni sudac Švicarac Gottfried Dienst priznao, unatoč tome što se i danas sumnja da je Hurstova lopta prešla crtu (Glanville 2010 [1984]). Zbog ove situacije, kao i mnogih drugih, danas sve više raste broj onih koji žele uvesti modernu tehnologiju u nogomet, kao što su gol-tehnologija ili *hawk eye*.

²⁷ preuzeto s <http://www.vecernji.hr/media/cache/24/a6/24a64979122c239841119e8b99f21177.jpg>; pristup 14. rujna 2016.

²⁸ preuzeto s <https://www.facebook.com/cff.hns/photos/a.1079425028804599.1073742141.359152437498532/1079425168804585/?type=3&theater>; pristup 14. rujna 2016.

²⁹ preuzeto s: http://www.fifa.com/mm/document/footballdevelopment/refereeing/81/42/36/log2013en_neutral.pdf; datum pristupa 14. rujna 2016.

³⁰ snimka gola: https://www.youtube.com/watch?v=0Uhe_11h3w8; pristup 14. rujna 2016.

POVIJEST NOGOMETA – PRETEČE

Na prve znake igranja s loptom mogu se naići još u antičko doba, kada su stari Grci igrali igru s loptom koju su udarali nogama. Igru pod nazivom *epyskiros* (ἐπίσκυρος) ili *phaininda* (φαίνινδα) opisao je još u 4. st. pr. Kr. Antifan Mlađi, na kojeg se kasnije u 2. st. n. e. referirao Klement Aleksandrijski (Craig 2002). Iako je FIFA službeno priznala ovu igru kao jednu od pretećih nogometa, prema njihovim opisima *epyskiros* ili *phaininda* više je sličio današnjem ragbiju ili američkom nogometu. Kako prenosi Harold Arthur Harris, Antifan Mlađi je opisao igranje *phaininde* kao puno dodavanja i rušenja suparničkih igrača:

On je uhvatio loptu i trijumfalno ju dodao drugom igraču, dok je izbjegavao suparničkog igrača, srušeći ga i uzimajući mu loptu...

(Harris 1972; Craig 2002)

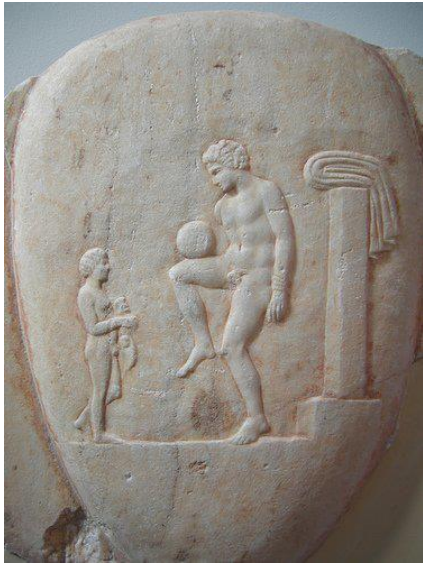
No prema ovom kratkom ulomku vidljivo je da nije spomenuto jesu li pritom korištene noge i/li ruke (slika 5. a).

Nakon rimskog osvajanja Grčke, *phainindu* su preuzeli Rimljani, te se ona igrala tijekom razdoblja Carstva pod imenom *harpastum*. Prema pravilima igre, *harpastum* je igra u kojoj igrač, stojeći između dvije linije protivničkih igrača, pokušava presresti hvatače dok si dodavaju jednom drugom (Craig 2002; Harris 1972). U svakoj momčadi bilo je po minimalno pet igrača, a smatra se da je ovu igru igrao i Aleksandar Makedonski. U slučaju ako bi shvatio da ne može uhvatiti loptu, igrač bi morao izbjeci loptu i biti brz u izmicanju kako bi do njega došla iduća lopta (Craig 2002; Harris 1972), zbog čega je dobila naziv *harpastum* (hvatanje).

Poznati dvorski liječnik iz 2. st. n. e. Galen je u svom traktatu o medicini *Vježbe s manjim loptama* je opisao jednu vježbu za koju se smatra da bi mogao biti *harpastum*. Prema njemu, natjecanje s loptom ne samo da je korisna, nego i ugodna jer je jeftina i ne zahtijeva puno vremena za igranje (Craig 2002).

Ova se igra možda igrala i na području današnje Hrvatske. Tome u prilog ide jedna nadgrobna stela, koja se nalazi kao dio fasade kuće obitelji Perković u Sinju, ali je ona porijeklom s nekropole antičkog Tilurija. Na tog nadgrobnoj steli prikazan je sedmogodišnji dječak Gaj Laberije (slika 5.b), koji u svojoj desnoj ruci drži igračku koja podsjeća na nogometnu loptu (Sanader 2008). Za ovu stelu prvi se zainteresirao arheolog Bepo Britvić, koji je još 1969. godine objavio članak o Gaju Liberiju u službenom FIFA-inom glasilu.

a.

b.

Slika 5. a. igrač *phainine*, 400.-375. god. pr. Kr.³¹; **b.** Nadgrobna stela Gaja Laberija, danas u Sinju³²

Igre koje su slične nogometu mogu se naći i na azijskom području, među onima koja je FIFA priznala jest kineska igra *Tsu' Chu*, *cuju* ili *zuqiu* (蹴鞠), igrana za vrijeme dinastije Han u 3. i 2. st. pr. Kr.³³ (slika 6). Japanska verzija ove igre zvala se *kemari* (蹴鞠) i svoj vrhunac je imala hejanskog razdoblja, no za razliku od *cuju*, *kemari* nije bio kompetitivni sport i igra se dan-danas zbog turizma (Guttmann i Thompson 2001).

³¹ preuzeto s https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/a/a2/Ancient_Greek_Football_Player.jpg; pristup 14. rujna 2016.

³² preuzeto s http://hotspots.net.hr/wp-content/uploads/2014/04/MG_9221.jpg; pristup 14. rujna 2016.

³³ preuzeto s <http://www.fifa.com/about-fifa/who-we-are/the-game/index.html>; pristup 14. rujna 2016.

Slika 6. Xian Huan - Car Taizu od Songa igra *cuju* sa svojim premijerom Zhaom Puom i ostalim ministrima³⁴

U srednjem vijeku igranje lopte, tj. svojevrsni nastavak rimskog *harpastuma*, prvi se put spominje u djelu *Historia Brittonum*, kojeg je navodno napisao velški svećenik Neniye 828. god. U tom djelu opisani su običaji autohtonog stanovništva Brita, među kojima je i igra s loptom (*pilae ludus*), koju su održavali lokalni dječaci (Wilkis 2002). Istodobno, u francuskoj Normandiji se održavala igra *La soule*, koja je prvi put opisana u 12. st. (Wilkis 2002). Ona se igrala s kožnom loptom, koja je bila napunjena sijenom, mekinjama, konjskim dlakama ili mahovinom, a ponekad i vunanim poponima (Wilkis 2002). U igri je moglo sudjelovati i do 200 ljudi (Wilkis 2002).

Sredinom 14. st. u Francuskoj i Engleskoj su se počeli objavljivati kraljevski dekreti kojima su se zabranjivale igre s loptom (Wilkis 2002) dok se to isto pokušavalo i u Škotskoj 1424. god. (Wilkis 2002). Čak i kad se 1409. po prvi put spomenula riječ *football*, bila je spomenuta u proglasu kojim je engleski kralj Henrik IV. zabranio ubiranje novaca za *foteboll* (Magoun 1929). Ipak, to se nije odražavalo na popularnost *La soule* i igre s loptom u Engleskoj, već su se počele inicijative kako bi se igra uredila pravilima (Wilkis 2002).

³⁴ preuzeto s https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/4/4a/Emperor_Taizu_play_Cuju.jpg; pristup 14. rujna 2016.

Upravo u to vrijeme najpopularnija utakmica je bila ona koja se odigrala u Ashbourneu u okrugu Derbyshire i to na Mesopustni utorak i Pepelnicu (Wilkis 2002). Popularnost igre s loptom je vidljiva i u crkvenom namještaju, što se može primjetiti i na drvenoj rezbariji na miserikordu u glouchesterskoj katedrali (slika 7). Iako prema položaju lopte i ruke izgleda da su se dodavali loptom zahvaljujući rukama, ne smije se isključiti ni mogućnost da su si loptu međusobno dodavali i nogama (Whittock 2013).

Slika 7. Dva mladića šutiraju loptu, drvena rezbarija na miserikordu, katedrala u Gloucesteru³⁵

Slična utakmica kao u Ashbourneu, igrala se i u talijanskoj Firenci u razdoblju između Sveta tri kralja i početka korizme. *Calcio storico fiorentino*, odnosno povijesni udarac, igrao se tako da su se mladi aristokrati odjevali u fina odijela od svile, te bi se upustili u nogometni okršaj koji su nerijetko završavali mnogim teškim ozljedama (Gori 1898). Nakon 1739. godine *calcio storico fiorentino* se nije odigravao, no 1930. godine Firenca je odlučila ovo obnoviti (slika 8). Svoju verziju fiorentinskog nogometa imali su i Dubrovčani, što pokazuje i natpis isklesan na zidu crkve sv. Roka još od 1597. god.³⁶. Na natpisu (slika piše *Pax vobis. Memento mori qui ludetis pilla* (Mir s Vama. Sjetite se da ste smrtni svi vi koji se igrate loptom)³⁷.

³⁵ preuzeto s

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/a/a5/Youths_playing_ball_Gloucester_Cathedral.jpg; pristup 14. rujna 2016.

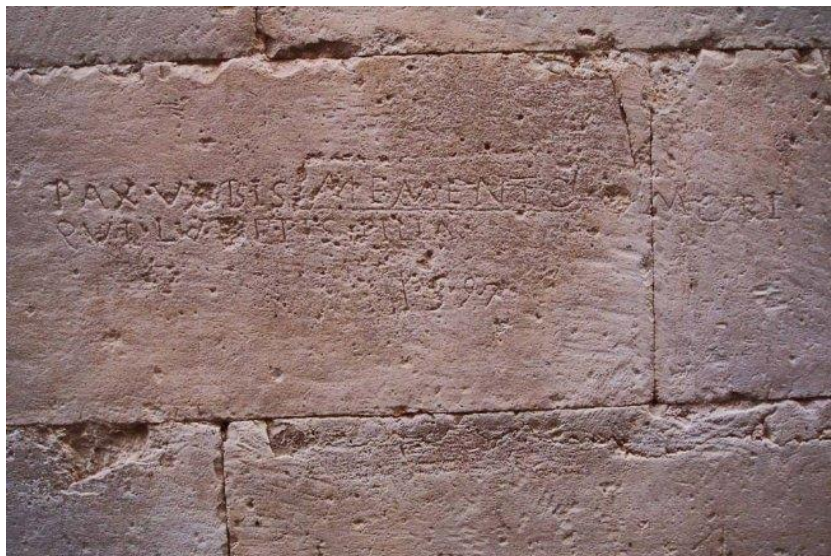
³⁶ preuzeto s <http://dubrovackidnevnik.rtl.hr/sport/kako-se-u-dubrovniku-nekoc-igrao-nogomet-momcad-imala-27-igraca-utakmica-trajala-50-minuta>; pristup 14. rujna 2016.

³⁷ ibid.

a.

b.

Slika 8. a. *calcio storico fiorentino* kako se održava danas³⁸; **b.** natpis na zidu crkve sv. Roka u Dubrovniku³⁹

POVIJEST NOGOMETA – 19. STOLJEĆE I FIFA

Razne inačice nogometa uglavnom su se igrali na igralištima odgojno-obrazovnih ustanova (Cox, Russell, Wampel 2002). No neobjavljivanje pravilnika igre i velike udaljenosti između mjesta udaljvalo je obično stanovništvo od ozbiljnijeg bavljenja nogometom, zbog čega su utakmice često bile krvave (Cox, Russell, Wampel 2002). S vremenom je nogomet više postajao igra vještine, a manje igra snage, zbog čega je igra ruka postajala suvišnom (Cox, Russell, Wampel 2002; Harvey 2005), što je dovelo do potrebe za ustanovljenjem prvih pravilnika (Harvey 2005). Prva pravila koja su pripisivala gol-aut, ubacivanja i dodavanja, te koja je preventirala trčanje tokom posjeda lopte, zapisana su u tzv. *Cambridge Rules*, donesenima 1848. god. (Cox, Russell, Wampel 2002). Iako je nekoliko sveučilišta potpisalo ugovor o usvojenju pravila, ona se nisu u jednakoj mjeri primjenjivala (Cox, Russell, Wampel 2002). Neki su otišli do te mjere da su kreirali vlastita pravila igre, kao što su to uradili Nathaniel Creswick i William Prest za *Sheffield FC* 1857. god., te Henry de Winton i John Charles Thring

³⁸ preuzeto s https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/1/1e/Calcio_storico_01.jpg; pristup 14. rujna 2016.

³⁹ preuzeto s <http://dubrovackidnevnik.rtl.hr/sport/kako-se-u-dubrovniku-nekoc-igrao-nogomet-momcad-imala-27-igraca-utakmica-trajala-50-minuta>, pristup 14. rujna 2016.

iz privatnog internata *Uppingham School* 1862. god. (Harvey 2005). Cambridgeovi pravilnici su doživjeli revizije 1855. i 1862. godine, kada je postalo dozvoljeno hvatanje neodskočenih lopti i vraćanje na tlo dok je lopta unutar granica terena na kojem se igra (Harvey 2005). Za razliku od njih, sheffieldska škola je današnjem nogometu ostavila nasljeđe u vidu uvođenja slobodnih udaraca, čvrstih greda umjesto užeta, ali i dan-danas prepoznatljive igre glavom uslijed ranije zabrane bilo kakvog „rukovanja” loptom tijekom igre (Harvey 2005).

Tijekom 1850-tih godina, u zemljama engleskog govornog područja osnivani su brojni klubovi raznih vrsta nogometa nepovezani sa sveučilištima (Cox, Russell, Wampel 2002). Kako su kao posljedica toga nastali različiti pravilnici, bilo je potrebno usuglašavanje pravila, kao i osnivanje prve krovne organizacije na području Engleske (Harvey 2005). Na inicijativu Ebenezera Cobba Morleyja, dana 25. listopada 1863. u Londonu osnovana je organizacija *The Football Association* (Nogometni savez), danas poznatija i kao FA (Harvey 2005). Dva mjeseca kasnije, na šestoj sjednici FA-a, zauvijek se zabranilo bilo kakvo kontroliranje lopte u terenu rukom, saplitanje, držanje protivnika rukama i udaranje (Harvey 2005). Zbog pravila o zabrani kontroliranja lopte rukom i saplitanja o protivnika došlo je do pobune i povlačenja klubova iz FA-a, a jedna od posljedica bit će i osnivanje ragbijaškog saveza 1871. godine (Harvey 2005).

Prva nogometna utakmica prema službenim pravilima Saveza odigrana je 19. prosinca 1863. godine (Harvey 2005). Čast da odigraju prvu takvu utakmicu pripala je klubovima *Barnes F.C.* i *Richmond F.C.* (Harvey 2005). Njihove momčadi sastojale su se od petnaestorice igrača, uključujući i prijespomenutog 32-godišnjeg Morleya u sastavu domaćina *Barnesa*, a prva utakmica završila je bez pogodaka (Harvey). Tri godine poslije, FA će smanjiti broj dozvoljenih igrača za momčad s ragbijaških petnaest na nogometnih jedanaest, što vrijedi i do današnjih dana.

Zbog različitog tumačenja, odnosno davanju prednosti pravilniku domaćina, dva ključna pravilnika o nogometnoj igri, FA-ev i sheffieldske škole, konačno će biti objedinjeni 1877. godine (Harvey 2005).

Od važnijih pravilnika za igru, koja su kasnije dorađivana, tu su i pravilo o zaleđu (1863.), udarcu iz kuta (1872.), kaznenom udarcu s 11 metara i sudačkoj trojci (1891.), zamjeni igrača (1965.) i zabrana vratarima da koriste ruke za kontrolu lopte kada im suigrač namjerno doda loptu stopalom ili potkoljenicom iz 1992. godine (Harvey 2005).

Uz engleski FA, najstariji nogometni savezi osnovani su na britanskom otočju. Redom su to škotski FA (1873.), velški FA (1875.) i irski FA (1880.), dok su prvi neengleski nogometni savezi osnovani u Nizozemskoj i Danskoj (1889.)⁴⁰. Do Prvog svjetskog rata osnovani su i savezi kao npr. u Novom Zelandu (1891.), Argentini (1893.), Čileu (1895.), Italiji (1898.), Njemačkoj (1900.), Urugvaju (1900.), Mađarskoj (1901.), Finskoj (1907.) i Hrvatskoj (1912.)⁴¹.

Zbog sve veće svjetske popularizacije nogometa, što je dovodilo do osnivanja vlastitih saveza, dvije su važne godine za međunarodno povezivanje nogometa. Prva je 1886. godina, kada je osnovan Međunarodni odbor nogometnih saveza (IFAB)⁴², koji je važan za usvajanje svakog novog nogometnog pravila (Harvey 2005). Druga bitna godina je 1904., kada je na datum 21. svibnja na adresi Rue Saint Honoré 229 u Parizu osnovana Međunarodna nogometna federacija (FIFA) s francuskim novinarom Robertom Guérinom kao prvim predsjednikom (Harvey 2005). Na sastanku osnivanja našli su se savezi sedam zemalja (Francuska, Belgija, Danska, Nizozemska, Španjolska⁴³, Švedska i Švicarska), dok je jedan nogometni savez (Njemačka) poslao brzojav kako bi se učlanio⁴⁴. FIFA je polako rasla godinama. Tako je do 1912. godine bio učlanjen 21 savez, do 1925. brojka je narasla do 36, a do prvog Svjetskog nogometnog prvenstva 1930. godine FIFA je imala 41 člana⁴⁵. Danas, pod motom *Za igru. Za svijet.*⁴⁶ FIFA okuplja 211 članova⁴⁷.

Kako je ovo velika federacija, a i same kvalifikacije za Svjetsko nogometno prvenstvo ima kvote sa svakog kontinenta, bilo je nužno osnovati i kontinentalne organizacije. Tako je Južnoamerička nogometna konfederacija (CONMEBOL)⁴⁸ osnovana 9. srpnja 1916., Azijska nogometna federacija (AFC)⁴⁹ 8. svibnja 1954., Europska nogometna federacija (UEFA)⁵⁰ 15. lipnja 1954., Konfederacija afričkog nogometa (CAF)⁵¹ 10. veljače 1957., Nogometna

⁴⁰ preuzeto s <http://www.fifa.com/about-fifa/who-we-are/the-game/global-growth.html>, pristup 16. rujna 2016.

⁴¹ ibid.

⁴² engleski: International Football Association Board

⁴³ Španjolsku su na prvom sastanku predstavljali predstavnici kluba *Madrid FC*, preteča današnjeg kluba *Real Madrid*

⁴⁴ preuzeto s <http://www.fifa.com/about-fifa/who-we-are/the-game/global-growth.html>, pristup 16. rujna 2016.

⁴⁵ ibid.

⁴⁶ izvorno: *For the Game. For the World.*

⁴⁷ preuzeto s <http://www.fifa.com/about-fifa/who-we-are/the-game/global-growth.html>, pristup 16. rujna 2016.

⁴⁸ španjolski: Confederación Sudamericana de Fútbol, portugalski Confederação Sul-Americana de Futebol

⁴⁹ engleski: Asian Football Confederation

⁵⁰ engleski: Union of European Football Associations, francuski: Union Européenne de Football Association

⁵¹ arapski: الاتحاد الأفريقي لكرة القدم, engleski: Confederation of African Football, francuski: Confédération Africaine de Football

konfederacija Sjeverne i Središnje Amerike, te Kariba (CONCACAF)⁵² 18. rujna 1961., a Oceanijska nogometna federacija (OFC)⁵³ 15. studenog 1966. godine (Harvey 2005).

Od 1930. godine, pa svake četiri godine (izuzev 1942. i 1946. zbog Drugog svjetskog rata), FIFA organizira prije spomenuto Svjetsko nogometno prvenstvo, koje se smatra najvećim dostignućem koje nogometaš može ostvariti u karijeri. Do 2016. godine održano je 20 izdanja natjecanja, a zasad je najviše natjecanja ostvario Brazil, čija je reprezentacija jedina koja je nastupala na svim Svjetskim prvenstvima⁵⁴. U međuvremenu održavaju se i kontinentalna natjecanja. Najpoznatije je Europsko nogometno prvenstvo (dosad 15 izdanja) koje UEFA održava svake četiri godine počevši od 1960 (Harvey 2005). Površinom najveći kontinent od 1956. godine održava Azijski nogometni kup (dosad 16 izdanja), dok Afrika svake dvije godine, počevši od 1957. (dosad odigrano 30 izdanja) (Harvey 2005). CONCACAF svoje kontinentalno prvenstvo održava svake dvije godine počevši od 1963. (23. izdanje održano 2015.), a CONMEBOL svoju *Copa Américu* od 1916. godine održava s promjenjivim datumima (45. izdanje održano je 2016.) (Harvey 2005). Oceanijska nogometna konfederacija s velikim oscilacijama organizira OFC-ov Kup nacija (dosad 10 izdanja), samo zbog determiniranja predstavnika na FIFA-inom Konfederacijskom kupu, koji se organizira godinu prije održavanja Svjetskog prvenstva i to u zemlji u kojoj će se organizirati prvenstvo (Harvey 2005).

U današnjem svijetu nogomet se smatra najpopularnijom igrom, zbog čega donosi veliku zaradu svim uključenim osobama, te utječe na svakodnevni život. Iako su najbolji primjer za potonje brojni mladići koji su zbog razvoja karijere zanemarili svoje obrazovanje u vidu ostavljanja škole ili upisavanja manje zahtjevne škole, nogomet zna i negativno utjecati na odnose dvaju naroda. Dugogodišnji negativni odnosi između Hondurasa i Salvadora kulminirali su 14. srpnja 1969., kada je zbog kvalifikacijske utakmice za Svjetsko prvenstvo 1970. započeo tzv. nogometni ili 100-satni rat, u kojem je živote izgubilo između 2600 i 6000 osoba (Luketić i Ribičić 2015).

⁵² engleski: the Confederation of North, Central American and Caribbean Association Football

⁵³ engleski: Oceania Football Confederation

⁵⁴ preuzeto s <http://www.fifa.com/associations/association=bra/index.html>, pristup 16. rujna 2016.

POVIJEST NOGOMETA U HRVATSKOJ

Kao i svugdje po svijetu, današnju verziju nogometa na prostore Hrvatske donijeli su engleski časnici ili tvornički radnici. Prva utakmica odigrana je u Rijeci 1873. godine, no u njoj nisu sudjelovali Hrvati (Macanović 1974, Marković 2012). Sudionici te utakmice bili su djelatnici mađarske željeznice i engleski tvornički radnici koji su došli na poziv Roberta Whiteheada (Macanović 1974, Marković 2012), a danas se može vidjeti spomen ploča na taj događaj (slika 9).

Slika 9. Ploča u spomen na prvu nogometnu utakmicu odigranoj u Hrvatskoj⁵⁵

Dolaskom engleskih radnika u Slavoniju započeo je rast interesa za sport u toj pokrajini, osobito za tenis i nogomet. Prva nogometna utakmica u kojoj su sudjelovali Hrvati, odigrana je 1880. godine u Županji u Slavoniji (slika 10. a), a suparnici su im bili Englezi koji su radili u tvornici hrastovine *The Oak Extract Company Ltd.* (Marković 2012). Zanimljivo, lopta s te utakmice je sačuvana te dokumentirana na brojnim fotografijama iz tog doba, a 2015. godine u gradu Županji ponovno je postavljen spomenik lopti (slika 10. b i c), zahvaljujući kojoj je obogaćen društveni život u ovom slavonskom gradu (Marković 2012).

⁵⁵ preuzeto s <http://www.lokalpatrioti-rijeka.com/forum/download/file.php?id=2987>, pristup 16. rujna 2016.

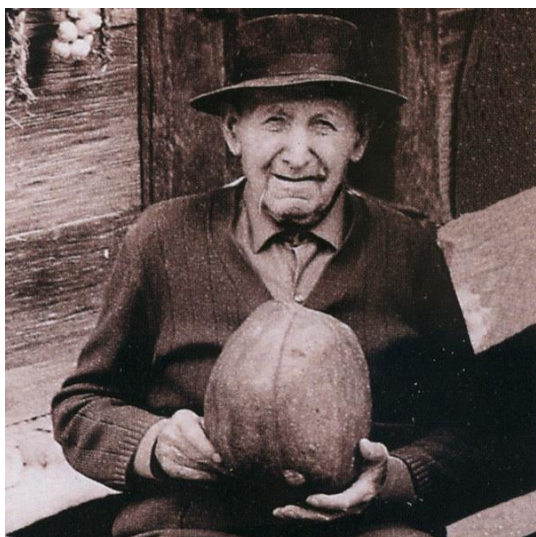
a.

b.

c.

Slika 10. a. Spomenik prvoj nogometnoj utakmici u kojoj su sudjelovali Hrvati⁵⁶; **b.** prva lopta kojom se igrao nogomet u Županji, Zavičajni muzej Stjepana Grubera, Županja⁵⁷; **c.** nogometna lopta s kakvom se igralo u posljednjim desetljećina 19. st., Zavičajni muzej Stjepana Grubera, Županja⁵⁸

Prije službenog osnivanja prvih hrvatskih klubova, u utakmicama odigranima u Hrvatskoj uglavnom su sudjelovali Englezi koji su bili u posjeti Hrvatskoj. Tako su u Zadru 1887.

⁵⁶ preuzeto s http://www.tz-zupanja.hr/wp-content/uploads/2015/12/20151208_1434501.jpg, pristup 16. rujna 2016.

⁵⁷ preuzeto s <http://www.velikabritanija.net/2011/01/04/tenis-nogomet-zupanja/>, pristup 16. rujna 2016.

⁵⁸ preuzeto s <http://www.velikabritanija.net/2011/01/04/tenis-nogomet-zupanja/>, pristup 16. rujna 2016.

međusobnu utakmicu igrale austro-ugarska i britanska mornarica, 1895. utakmicu su u Novoj Gradiški igrali britanski geodeti i šumarski inženjeri, a 1896. zabilježena je utakmica britanskih mornara u Trogiru (Marković 2012). Bitan datum početka nogometa u Hrvatskoj jest 5. srpnja 1893., kada je u glasniku *Obzor* izašla obavijest o podučavanju igre:

Kako su u najnovije vrijeme posvuda u Europi, dapače i izvan Europe, preotele mah u gimnastičkim društvima gimnastičke igre, napose pak t. zv. englezke kao: Lawn Tennis [sic! bez crtice], Football, Cricket, Croquet itd., odlučio je "Hrvatski Sokol" upoznati svoje članove s nekim od tih igara. Dok se u tu svrhu ne priredi posebno ljetno igralište, koje se nalazi upravo iza zgrade "Sokola", učit će se igre u dvorani "Sokola", koja je za takove igre izvanredno zgodna. Igre počet će početkom drugoga tjedna, a najprije učit će se Lawn-Tennis i Football. [...] Igrat se može svaki dan u tjednu, prije i poslije podne, najviše 3 ure na tjedan. Ure za učenje opredjelit će se naknadno. Izključeno je vrijeme, opredjeljeno za gimnastiku. U skupinama za Lawn-Tennis mogu biti i gospodje i gospodjice, kojima se osobito ova gimnastična igra radi vrlo koristnog tjelesnog kretanja nada sve preporučuje. Za te igre plaćat će se posebni mjesečni prinos od jedne forinte. Podučavat će u igrama g. Franjo Bučar, slušatelj gimnastičke visoke škole u Stockholmu.⁵⁹

Franjo Bučar, po kojem je danas nazvana nagrada za doprinos hrvatskom sportu, prvi se put susreo s nogometnom loptom 1892. godine u švedskom Göteborgu, a dobio ju je od Britanaca koji su tamo igrali nogomet (Marković 2012, Šimić 1969). Kasnije je tu loptu donio iz Švedske u Zagreb, s kojom su mladići počeli haklati na igralištu dvorane *Hrvatskog sokola* na današnjem Mažuranićevom trgu (Marković 2012, Šimić 1969). Pretpostavka jest da je jedan od tih mladića bio i student slavistike na zagrebačkom Filozofskom fakultetu Slavko Rutzner Radmilović, koji je izmislio (tj. preveo) englesku frazu *football* (Marković 2012, Šimić 1969). Zahvaljujući njemu, sport udaranja lopte pretežito novom danas zovemo nogometom.

⁵⁹ Obzor, Zagreb, god. XXXIV, br. 151

Najpouzdanije svjedočanstvo o početku korištenja tog izraza dao je nogometni novinar, povjesničar i publicist Jerko Šimić u feljtonu posvećenom osnutku Jugoslavenskog nogometnog saveza:

Mnoga sjećanja, koja mi je povjerio prof. Bučar, zabilježio sam. Među ostalim, a što me naročito zanimalo, zabilježio sam i to kako je po znanju prof. Bučara došlo do izraza nogomet.

“Omladinci, najvećim dijelom đaci i studenti, odupevljeno su prihvatili novu igru loptom, koju smo igrali u dosta primitivnom obliku. Kada se već krug igrača proširio i Hrvatski sokol osnovao nogometnu sekciju, nabavili smo iz Praga i drugu loptu. Do tada smo tu igru loptom nazivali fudbal, kako se i u vanjskom svijetu općenito nazivala. S nama je igrao i jedan student slavistike, po imenu Slavko Rucner-Radmilović [sic!]. U težnji, da i za stranu riječ fudbal imamo našu hrvatsku riječ, kao što smo ta [sic!] uostalom imali i za mnoge tehničke izraze u tjelovježbi, zamolili smo našega vršnjaka da nam za fudbal pronade pogodnu riječ na našem jeziku. I on je, promatrajući nas kako loptu tjeramo prema jednom cilju, vratima, dakle prema jednoj meti, ubrzo smislio za fudbal izraz na našem jeziku - nogomet. Kako smo ranije poznavali izraz puškomet i domet, odmah smo prihvatili tu našu riječ. I tako je došlo do izraza - nogomet. Kasnije smo u časopisu „Šport“ općenito rabili taj novi izraz.”

Pokazao mi je časopis „Gimnastika“ koji je uređivao. I zaista, u Gimnastici iz godine 1894. na strani 144. objelodanjena je ova notica: “Nogomet se igra odnedavno u zagrebačkom Sokolu na Sokolskom igralištu, koje će se doskora proširiti i urediti osobito za lawn tenis [sic!].” Ovo je, kako mi je napomenuo prof. Bučar, prvi pisani spomen o novom izrazu - nogomet. To su skoro doslovce riječi prof. Bučara o jezičkom postanku našeg izraza nogomet.⁶⁰

Prva nogometna pravila na hrvatskom jeziku tiskana su 1896. godine (Frntić i Hripko 1983). Zbog težnje za poboljšanjem nogometnih pravila, dr. Milovan Zoričić, kasnije prvi

⁶⁰ Marković 2012, Šimić 1969

predsjednik Hrvatskog nogometnog saveza, čak je zatražio profesionalnu pomoć od engleskog FA-a (Frntić i Hripko 1983). Poboljšana *Pravila igre*, zajedno s objašnjenjima i uputima, objavljena su 1908. godine (Frntić i Hripko 1983).

Kao što je vidljivo iz Bučarovog svjedočanstva, prve nogometne momčadi okupljale su se u sklopu *Hrvatskog sokola* (Zagreb 1893., Nova Gradiška 1897., Split/Trogir 1903.) i školama (Karlovac i Zadar 1894.-1895.) (Marković 2012). No kada su osnovani prvi pravi nogometni klubovi na tlu Hrvatske? U ovom slučaju Zagreb se pokazao kao pionir, jer su prva dva nogometna kluba osnovana ovdje. Riječ je o *PNIŠK Zagrebu* (Prvi nogometni i športski klub Zagreb) i *HAŠK Zagrebu* (Hrvatski akademski šport-klub), koji su osnovani 1903. godine (Marković 2012). Prve međusobne utakmice odigrali su godinu kasnije, a 28. listopada 1906. i prvu javnu službenu utakmicu (Marković 2012). Prema dostupnim podacima, utakmica se igrala na ledini ispred stare zgrade Nacionalne i sveučilišne knjižnice (danas se nalazi Hrvatski državni arhiv), koja je u ono doba bila sama periferija grada (Marković 2012). Utakmicu je tada gledali 1500 ljudi (Marković 2012). U kombiniranom sastavu, igrači *PNIŠK-a* i *HAŠK-a* su 1907. godine dočekali prašku *Slaviju*, koja ih je u dvije utakmice pobijedila sa sveukupno 35 razlike (Marković 2012). Ta utakmica vodi se kao prva neslužbena utakmica hrvatske nogometne reprezentacije (Mačešić 1992).

Nakon *PNIŠK-a* i *HAŠK-a*, novi klubovi su se osnivali diljem današnjih hrvatskih gradova, kao npr. u Rijeci (*Olimpija*), Sušaku (*Viktorija*), Sisku (*Segesta*), Slavanskom Brodu (*Marsonia*), Vinkovcima (*Cibalia*), Koprivnici (*Đački nogometni klub Koprivnica*), Karlovcu (*Trenk*, kasnije *Olimpija*) i opet u Zagrebu (*Concordia*) (Marković 2012). Prije početka Prvog svjetskog rata, točnije 1909., *PNIŠK* će se ugasiti, a nekolicina bivših igrača će se 1911. priključiti novoosnovanom klubu *Građanski* (*Prvi hrvatski građanski športski klub*) (Frntić i Hripko 1983, Kudrna-Guci 1961, Marković 2012).

Što se tiče danas najvažnijih hrvatskih klubova, najstariji⁶¹ u klubu MaxTV Prve hrvatske nogometne lige je *NK Slaven Belupo* iz Koprivnice, osnovan 1907. godine, dok je najmlađi *NK Istra 1961* iz Pule, osnovan 1948.⁶² godine. U tablici se može vidjeti godine osnutka današnjih prvoligaša:

⁶¹ datum 23. rujna 2016.

⁶² Pulsko brodogradilište *Uljanik* osnovao je 1948. godine kao *Nogometni klub Uljanik*. Godine 1961. *NK Uljanik* se spaja s *NK Pulom*, čime nastaje današnji *NK Istra 1961* (op. a.)

Klub	Grad	Godina osnutka
NK Slaven Belupo (kao Đački nogometni klub Koprivnica)	Koprivnica	1907.
NK Hajduk Split	Split	1911.
RNK Split	Split	1912.
NK Lokomotiva Zagreb (kao Željezničarski športski klub Victoria)	Zagreb	1914.
HNK Cibalia Vinkovci	Vinkovci	1919.
NK Inter-Zaprešić (kao NK Sava)	Zaprešić	1929.
GNK Dinamo Zagreb	Zagreb	1945.
NK Rijeka (kao NK Kvarner)	Rijeka	1946.
NK Osijek	Osijek	1947.
NK Istra 1961 (kao NK Uljanik)	Pula	1948.

Tablica 1. Klubovi sudionici MaxTV Prve hrvatske nogometne lige, sezone 2016./2017., grad otkud potječu i njihove godine osnutka⁶³

OSNUTAK HRVATSKOG NOGOMETNOG SAVEZA I POČETAK REPREZENTATIVNOG NOGOMETA U HRVATSKOJ DO SAMOSTALNOSTI

Kako je došlo do osnivanja mnogih klubova u Hrvatskoj, nogometni čelnici su htjeli formiranje nacionalnog nogometnog saveza, no prvotno to nije bilo moguće zbog političke situacije (Frntić i Hripko 1983). Težnja Hrvata za uspostavljanjem krovne sportske organizacije još je više rasla nakon utakmice između praške *Slavije* i kombiniranog sastava *PNIŠK-a* i *HASŠK-a* (Frntić i Hripko 1983). Nakon niza pregovora, 8. listopada osnovan je Hrvatski športski savez, s Hinkom Würthom⁶⁴ kao prvim predsjednikom (Frntić i Hripko 1983). Osnivanje HŠS-a izazvalo je reakciju Austrijskog sportskog saveza, koji je zabranio svojim klubovima igranje s klubovima pod ingerencijom novoosnovanog saveza (Frntić i Hripko 1983). Za djelovanje HŠS-a nimalo olakšavajuće činjenice bile su i kriza unutar Austro-ugarske monarhije i vladavina promađarskog bana Pavla Raucha, koji je odbijao potpisati pravila, čime je HŠS-u otežano djelovanje (Frntić i Hripko 1983). Pravila HŠS-a su konačno odobrena 1910. godine, nakon ustoličenja Nikole Tomašića za bana (Frntić i Hripko 1983).

Godine 1912. HŠS je osnovao svoju nogometnu sekciju, na čije je čelo stao dr. Milovan Zoričić, dok su kao zamjenik i rizničar imenovani Zvonimir Klobučar i Ivan Pipinić (Frntić i Hripko 1983). Njih trojica su, zajedno s Hinkom Würthom, Dragutinom Albrechtom i Brankom

⁶³ tablica je izrađena prema službenim stranicama klubova (op. a.)

⁶⁴ tadašnji predsjednik HASŠK-a (op. a.)

Gavellom, preuzeli obvezu razvoja i napretka hrvatskog nogometa, zbog čega se oni danas smatraju prvim članovima Hrvatskog nogometnog saveza (Frntić i Hripko 1983).

Nakon završetka Prvog svjetskog rata, predstavnici tada najvažnijih nogometnih klubova su zahtijevali službeni osnutak Hrvatskog nogometnog saveza, kao formalnog sljednika HŠS-ove nogometne sekcije (Frntić i Hripko 1983). Iz tog razloga organiziran je sastanak u kavani *Medulić* 14. travnja 1919. godine, no nakon već dogovorenih odrednica o osnivanju Hrvatskog nogometnog saveza, dolazi do preokreta (Frntić i Hripko 1983). Iz tog se razloga umjesto Hrvatskog nogometnog saveza osniva Jugoslavenski nogometni savez (Frntić i Hripko 1983). Nogometni savez nije bio jedini slučaj u kojem je došlo do nagle promjene u pridjevu u zadnji trenutak, jer su zabilježeni slični slučajevi i s ostalim sekcijama HŠS-a (Frntić i Hripko 1983). Inače, Jugoslavenski nogometni savez postao je krovna nogometna organizacija u tadašnjoj Kraljevini SHS, te je zaslužan za osnivanje Prve jugoslavenske nogometne lige 1923. (Frntić i Hripko 1983). Slijedom nesuglasica Zagreba i Beograda, kao i uvođenje šestosiječanjske diktature, 1929. se raspušta JNS, koji će se ponovno okupiti 1930., no pod imenom Fudbalski savez Jugoslavije (Frntić i Hripko 1983).

Iako sam Hrvatski nogometni savez uzima 1912. godinu kao godinu osnutka, službeno je osnovan 6. kolovoza 1939. na čelu s dr. Ivom Kraljevićem (Frntić i Hripko 1983). Olakšavajuća okolnost zbog kojeg se mogao osnovati HNS, bilo je potpisivanje sporazuma Cvetković-Maček, čime je omogućeno uređivanje Banovine Hrvatske (Frntić i Hripko 1983). Djelovao je samostalno i donosio mjere za promicanje hrvatskog nogometa, a uz glavnu organizaciju djelovali su i podsavezi u Zagrebu, Splitu i Osijeku (Frntić i Hripko 1983). Nakon raspada Kraljevine Jugoslavije i osnivanje zloglasne NDH funkciju povjerenika HNS-a pripala je dr. Rudolfu Hitrecu⁶⁵, dok su tijekom rata tu funkciju obnašali i Vatroslav Petek i dr. Rinaldo Culić (Frntić i Hripko 1983, Rogić 2008). Tijekom rata, FIFA je primila HNS u svoje članstvo, a do 1944. godine kada im je suspendirano članstvo, hrvatska je reprezentacija odigrala 14 međunarodnih susreta, uglavnom sa svojim savezničkim zemljama (Treći Reich, Italija i ost.) (Frntić i Hripko 1983, Rogić 2008).

Tijekom Kraljevine Jugoslavije hrvatski su nogometaši reprezentativni nogomet igrali kao reprezentativci Jugoslavije. Kada je ugovorom Cvetković-Maček uređeno nešto samostalnije Banovine Hrvatske, a posljedica ugovora bila je i osnivanje HNS-a, hrvatski

⁶⁵ Njegov brat je poznati nogometaš predratnog razdoblja Ivan „Ico“ Hitrec (1911.-1946.). (op. a.)

nogometaši mogli su nastupati i za reprezentaciju Banovine Hrvatske, no to su uglavnom bile prijateljske utakmice (Frntić i Hripko 1983, Rogić 2008). Protiv reprezentacijā Švicarske i Mađarske, tadašnju je momčad vodio trener *Građanskog* Jozo Jakopić (slika 11), iako on formalno nije bio imenovan izbornikom (Frntić i Hripko 1983, Rogić 2008, Židak 2013). Nakon napada Njemačke na Jugoslaviju, na jednom dijelu današnjih država Hrvatske i Bosne i Hercegovine stvara se parazitska Nezavisna država Hrvatska, nakon čega je HNS poslao molbu za članstvo u FIFA-i. Prvu utakmicu pod okriljem FIFA-e reprezentacija NDH odigrala je 8. rujna 1941. sa Slovačkom, a ta je utakmica završila rezultatom 1-1 (Frntić i Hripko 1983, Rogić 2008). Ta reprezentacija nastavila je igrati sve do 1945. i konačnog poraza NDH (Frntić i Hripko 1983, Rogić 2008).

Slika 11. reprezentacija Banovine Hrvatske kao prva službeno priznata hrvatska nogometna reprezentacija na čelu s „izbornikom“ Jozom Jakopićem, 1940. god.⁶⁶

Završetkom Drugog svjetskog rata Hrvatska se ponovno našla kao jedna od država ovog puta Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije. Fudbalski savez Jugoslavije, smješten u Beogradu, kao jednu od prvih mjera napravljenim nakon rata objavio je proglas o gašenju svih klubova koji su igrali u ligama pod pokroviteljstvom fašističkih vlada (Frntić i Hripko 1983., Rogić 2008). Tom mjerom klubovi kao što su *Concordia*, *HAŠK* i *Građanski* su službeno ugašeni, njihova imovina je nacionalizirana, a njihovo mjesto i igrališta zauzeli su klubovi kao npr. *Dinamo Zagreb*, koji je preuzeo i plavu boju dresa od *Građanskog* (Frntić i Hripko 1983., Rogić 2008). Jedan od rijetkih klubova koji je izuzet od ovih represivnih mjera bio je *Hajduk* iz Splita, koji je zbog talijanske okupacije grada odbio sudjelovati u njihovoj ligi, te zbog igrača koji su se pridružili antifašističkoj borbi (Frntić i Hripko 1983., Rogić 2008).

⁶⁶ preuzeto s https://upload.wikimedia.org/wikipedia/en/thumb/8/87/Croatian_first_team.jpg/250px-Croatian_first_team.jpg, pristup 20. rujna 2016.

Od 1945. do 1990. godine hrvatski su klubovi sudjelovali u jugoslavenskoj ligi, a od svih klubova *Dinamo Zagreb* i *Hajduk Split* su postali dio Velike jugoslavenske četvorke koja je dominirala jugoligom⁶⁷ (Frntić i Hripko 1983, Ramet 2005). U 45 sezona *Hajduk* i *Dinamo* zajedno su osvojili 11 naslova prvaka Jugoslavije i 16 naslova pobjednika Kupa Jugoslavije, a s dva naslova pobjednika Kupa pridružila im se i *NK Rijeka* (Frntić i Hripko 1983, Ramet 2005). Prije kraja Jugoslavije, najznačajniji rezultat klupskog nogometa ostvario je *Dinamo* 1967. osvajanjem Kupa velesajamskih gradova⁶⁸ (slika 12. a), dok se najbitnijim naslovom smatra onaj *Dinamov* iz 1982. godine, zbog mnogobrojnih makinacija u tadašnjem prvom razredu jugolige (Ramet 2005).

a.

Dynamo Zagreb recent winners of the 1966-67 Fair's Cup; picture includes Skoric, Cvek, Brncic, Blaskovic, Belin, Mestic, Kis, Gucmirtl, Zambata, Piric and Rora. (O.)

b.

Slika 12. a. Prva postava *Dinama* u finalu Kupa velesajamskih gradova⁶⁹, **b.** Velimir Zajec i Miroslav Ćiro Blažević slave *Dinamov* naslov 1982. god.⁷⁰

Nakon završetka Drugog svjetskog rata Hrvatski nogometni savez ostao je bez članstva u FIFA-i, zbog čega su hrvatski nogometaši ponovno počeli igrati u reprezentaciji Jugoslavije (Frntić i Hripko 1983, Rogić 2008). Iako u nepovoljnom položaju, HNS se uspio održati, a u tom razdoblju na čelu predsjednika izmjenivali su se Mišo Hršak, Ratko Vilinčić, Lazo

⁶⁷ Ostala dva kluba bila su *FK Partizan* i *FK Crvena zvezda*, oba sa sjedištem u Beogradu (op. a.)

⁶⁸ Natjecanje koje je danas ugašeno, no kada bi se gledala jačina tadašnjih klubova, bila bi jača od današnje UEFA-ine Europske lige (op. a.).

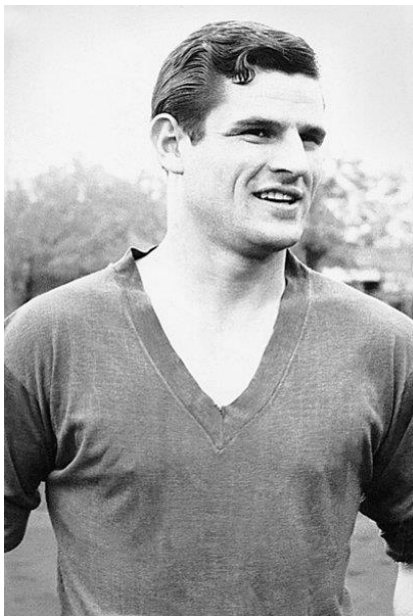
⁶⁹ preuzeto s <http://4.bp.blogspot.com/-jWEazLtKq3E/Vd9ATgAFMJI/AAAAAAAAADk/oMJ1QAogAs4/s1600/dinamo%2Bzagreb%2B1968.JPG>, pristup 20. rujna 2016.

⁷⁰ preuzeto s http://images.performgroup.com/di/library/Goal_Croatia/3b/6f/velimir-zajec_y4kwu0lhhs6t1coqy9hrxfjyh.jpg?t=-1059525518&w=620&h=430, pristup 20. rujna 2016.

Vračarić, Boris Bakrac, Vlado Ranogajec, Mirko Oklobdžija i Pero Splivalo (Frntić i Hripko 1983, Rogić 2008). Svi oni borili su se za jednakost svih nogometnih podsaveza unutar obnovljenog Jugoslavenskog nogometnog saveza, no to im često nije uspijevalo (Frntić i Hripko 1983, Rogić 2008).

Od 1950. do 1956. godine reprezentacija pod okriljem HNS-a je rijetko odigrala utakmice, što je dovelo do potpunog uključivanja hrvatskih nogometaša u reprezentaciju Jugoslavije. U sklopu te momčadi, oni su nastupali na Olimpijskim igrama 1956. u australskom Melbourneu te na svim Europskim i Svjetskim nogometnim prvenstvima održanima od 1956. do 1990. god. (Rogić 2008). Ta *melting pot* reprezentacija je ostvarila najviše četvrto mjesto na Svjetskom prvenstvu (1962., uz Hrvata Dražana Jerkovića (slika 13) kao jednog od najboljih strijelaca) i Europskom prvenstvu (1976., kada je domaćin natjecanja bila Jugoslavija), i srebrna medalja s Olimpijskih igara 1956. (Rogić 2008).

Godine 1987. jedna od mlađih kategorija, ona do 20 godina starosti, igrala je svjetsko prvenstvo u četiri čileanska grada. Svoju prvu i jedinu titulu tada je osvojila reprezentacija Jugoslavije, čiju su okosnicu činili igrači koji će ostvariti jedan od najvećih hrvatskih sportskih uspjeha (Rogić 2008).

Slika 13. Dražan Jerković, hrvatski nogometaš koji je u dresu jugoslavenske reprezentacije postao jedan od najboljih strijelaca Svjetskog prvenstva 1962. god.⁷¹

⁷¹ preuzeto s http://www.enciklopedija.hr/Ilustracije/NL_0482.jpg, pristup 20. rujna 2016.

OSAMOSTALJIVANJE HRVATSKE, SUKOBI NA TRAVNJACIMA, REVIZALIZACIJA NOGOMETNOG SAVEZA I POČETAK STVARANJA NOGOMETNOG ČUDA

Napeta politička situacija u SFRJ očitavala se i na nogometnim terenima. Jedan od najpoznatijih sukoba na nogometnim terenima dogodio se 13. svibnja 1990. godine na zagrebačkom stadionu *Maksimir*, kada su se navijačke skupine *Bad Blue Boys* i *Delije* potukle prije početka utakmice između *Dinama* i *Crvene zvezde* (Erceg Matijević 2015). Zbog nasilja koje je uslijedilo, utakmica se nije odigrala, a slika *Dinamovog* kapetana Zvonimira Bobana kako udara milicajca Refika Ahmetovića (slika 14) postala je jedna od uvertira u ono što će se događati u Domovinskom ratu (Erceg Matijević 2015). Sličaj incident dogodio se i u rujnu 1990. godine, kada su *Hajdukovi* navijači nasilno ušli na stadion tijekom utakmice protiv *Partizana* (Rogić 2008).

Niti mjesec dana nakon neodigrane utakmice *Dinama* i *Crvene zvezde*, na maksimirskom je stadionu bila zakazana prijateljska utakmica između reprezentacija Jugoslavije i Nizozemske. Na njoj je oko 20 tisuća ljudi hukalo jugoslavenskoj himni *Hej Slaveni*, vrijeđalo igrače Jugoslavije te otvoreno navijalo za Nizozemsku (Rogić 2008). Iako je utakmica završila rezultatom 2:0 za Nizozemce, rezultat je bio najmanje važan jer je ovo bila posljednja utakmica jugoslavenske reprezentacije na maksimirskom stadionu (Rogić 2008).

Slika 14. Okršaj Zvonimira Bobana i Refika Ahmetovića na maksimirskom stadionu⁷²

⁷² preuzeto s http://images.performgroup.com/di/library/Goal_Croatia/ae/30/zvonimir-boban-dinamo-crvena-zvezda-1990_1xikwrgcw0ziml5iudrk4g92hk.jpg?t=1243536765&w=620&h=430, pristup 20. rujna 2016.

U ovom metežu HNS je vidio svoju priliku da opet okupi svoju nogometnu reprezentaciju. Prva utakmica nove hrvatske reprezentacije odigrana je 17. listopada 1990. na Maksimiru, a pod vodstvom Dražana Jerkovića igrači (slika 15) su pobijedili reprezentaciju Sjedinjenih Američkih Država rezultatom 2:1 (Rogić 2008). Iako se Hrvatska službeno osamostalila tek 8. listopada 1991., ova se utakmica smatra početkom nove ere hrvatskog reprezentativnog nogometa.

Slika 15. prva jedanaestorka hrvatske nogometne reprezentacije, koja je odigrala prvu utakmicu u novoj eri⁷³

Unatoč ovoj utakmici, još su neki hrvatski igrači igrali za reprezentaciju Jugoslavije. Tako je nekoliko dana prije referenduma o samostalnosti Hrvatske, točnije datuma 16. svibnja 1991. jugoslavenska reprezentacija odigrala utakmicu protiv Farskih otoka. Ta utakmica je važna za hrvatsku nogometnu povijest jer se vodi kao posljednja službena utakmica u kojoj su u sklopu jugoslavenske reprezentacije sudjelovali hrvatski nogometaši (Rogić 2008).

Nakon formalnog osamostaljenja Hrvatske, Hrvatski nogometni savez je počeo s traženjem međunarodnog priznanja. Njihov trud urodio je plodom 3. srpnja 1992., kada je primljen u punopravno članstvo FIFA-e, te 17. lipnja 1993., kada su ostvarili članstvo u UEFA-i (Rogić 2008). Kako je članstvo u UEFA-i došlo tek godinu nakon FIFA-inog priznavanja, hrvatska reprezentacija nije mogla sudjelovati u kvalifikacijama za Svjetsko prvenstvo 1994. u Sjedinjenim Državama (Rogić 2008).

⁷³ preuzeto s http://www.ezadar.hr/repository/image_raw/368140/xxl/, pristup 20. rujna 2016.

Od osamostaljenja do danas, hrvatska nogometna reprezentacija sudjelovala na sveukupno devet međunarodnih natjecanja. Od tih devet natjecanja, pet puta je sudjelovala na kontinentalnoj smotri (1996., 2004., 2008., 2012. i 2016.), a četiri puta na svjetskoj smotri (1998., 2002., 2006. i 2014.). I dok je najbolji plasman na Europskom prvenstvu bilo četvrtfinale (1996. i 2008.), na Svjetskom nogometnom prvenstvu 1998. u Francuskoj je Hrvatska ostvarila svoj najveći uspjeh reprezentativnog nogometa – brončana medalja i pobjede nad respektabilnim protivnicima (Njemačka i Nizozemska). Iako je skoro pa redovita praksa da nacionalne nogometne reprezentacije imaju svoje stadione, hrvatska reprezentacija svoje utakmice igra diljem stadiona u Hrvatskoj. Velika većina domaćih utakmica nogometni predstavnici Hrvatske igraju na zagrebačkom stadionu u četvrti Maksimiru, kapaciteta oko 35 tisuća gledatelja⁷⁴ (slika 16).

Slika 16. stadion Maksimir, Zagreb⁷⁵

U ožujku 1994. godine na mjesto hrvatskog izbornika došao je tada 59-godišnji Miroslav Blažević, koji je javnosti poznatiji pod nadimkom Ćiro. On će ostati na tom mjestu do 2000. godine, kada je smijenjen zbog političkog djelovanja.

⁷⁴ preuzeto s <http://gnkdinamo.hr/HR/Klub/Stadion>, pristup 24. rujna 2016.

⁷⁵ preuzeto s <http://gnkdinamo.hr/Content/Images/stadion1.jpg>, pristup 24. rujna 2016.

PUT DO FRANCUSKE BRONCE

Kako bi uopće stigli do Svjetskog prvenstva 1998. u Francuskoj, hrvatska je reprezentacija morala proći kroz teške kvalifikacije. Naime, od 32 mjesta europski je kontinent imao zagarantirano 15 mjesta, zbog čega je 50 europskih reprezentacija bilo raspoređeno u devet kvalifikacijskih grupa⁷⁶. Zahvaljujući tom sistemu, devet prvoplasiranih momčadi i najbolja drugoplasirana momčad imale su pravo izravnog kvalificiranja, a osam osam preostalih drugoplasiranih momčadi išle su u dodatne kvalifikacije⁷⁷. Kroz te dodatne kvalifikacije, put u Francusku su izborile još četiri zemlje⁷⁸.

S velikim brojem igrača koji su prethodno nastupali na Europskom prvenstvu 1996. u Engleskoj, Hrvatska je nastupala u skupini 1, zajedno s Bosnom i Hercegovinom, Danskom, Grčkom i Slovenijom⁷⁹. S omjerom od četiri pobjede, tri izjednačena rezultata i jedni porazom⁸⁰, hrvatska je reprezentacija zauzela drugo mjesto, no kako je najbolja drugoplasirana momčad kvalifikacija za Svjetsko prvenstvo bila Škotska, Hrvatska je Francusku mogla izboriti tek kroz dodatne kvalifikacije. U *play-offu* čekala ih je reprezentacija Ukrajine, koja dotad nije nastupala ni na jednom velikom natjecanju⁸¹. Sa sveukupnim rezultatom 3:1 (2:0 doma i 1:1 u gostima), Hrvatska je 15. studenog 1997. izborila nastup na svojoj prvoj svjetskoj smotri nogometa⁸².

Svjetsko prvenstvo 1998. započelo je 10. lipnja na stadionu *Stade de France* u pariškom predgrađu Saint Denis i to utakmicom između pobjednika SP-a 1994. Brazila i Škotske⁸³. Svoj nastup u skupini H Hrvatska (tablica 2) započela je 14. lipnja pobjedom protiv Jamajke⁸⁴. Natjecanje su nastavili šest dana kasnije pobjedom protiv Japana, dok su grupnu fazu završili 26. lipnja porazom od Argentine⁸⁵. S dvije pobjede i jednim porazom, Hrvatska je završila na drugom mjestu, čime je izborila nokaut fazu natjecanja.

⁷⁶ preuzeto s http://www.scoresshelf.com/dvcb/en/World_Cup/1998, pristup 24. rujna 2016.

⁷⁷ ibid.

⁷⁸ ibid.

⁷⁹ ibid.

⁸⁰ ibid.

⁸¹ ibid.

⁸² ibid.

⁸³ ibid.

⁸⁴ ibid.

⁸⁵ ibid.

Kako je u intervjuu naglasio Mladen Bariša⁸⁶, koji je pratio reprezentaciju, u prvoj fazi natjecanja je najteža utakmica bila protiv Jamajke, čija je momčad bila delikatan protivnik, što je znao i Miroslav Blažević, koji je izjavio da je znao da ne smije obmanuti. Samopouzdanje i pravo na velike ambicije dalo mu je Europsko prvenstvo 1996., na kojem su sudjelovali gotovo isti igrači kao i u Francuskoj i koji su ispali u četvrtfinalu. Kako je gđin Blažević nadodao, bilo je važno uvjeriti igrače da mogu napraviti značajan rezultat, što je njemu uspijevalo jer je svojim znanjem stjecao autoritet i jer je „psiholog u glavi“ zbog završene pedagoške akademije. Zbog tih mjera, nogometaši su do stadiona putovali autobusom bez puštanja glazbe kako ne bi došlo do dekoncentracije, morala je vladati pozitivna trema, a dan prije utakmice svatko se trebao zatvoriti u svoju sobu i utakmicu dočekati u tišini, osim ako dogovor nije bio drugačiji.

Prema riječima gospodina Blaževića, svaka je utakmica bila jedno posebno poglavlje, te je bilo bitno ne ponavljati se. Svaki izbornik mora biti u potpunosti posvećen svom poslu, a kao svog uzora istaknuo je svog trenera koji je u svaku utakmicu ulazio s premisom „Ima ih bre da ih bijete!“. Da je uloga Ćire Blaževića u ovom natjecanju bila bitna, pokazuje i anketa upućena nogometašima *Rijeke*, koji su njega istaknuli kao bitnu osobu u ovom procesu, kao i još trojicu igrača – kapetana Zvonimira Bobana, Davora Šukera i Roberta Prosinečkog.

Prva faza nokaut faze natjecanja bila je osmina finala, a Hrvatska je nastupala protiv prvoplasirane momčadi iz skupine G, tada vrlo jake Rumunjske koju je predvodio Gheorghe Hagi⁸⁷. Usprkos tome, Hrvatska je slavila pogotkom Davora Šukera iz jedanaesterca, što je značilo da ih u četvrtfinalu čeka europski prvak iz 1996. i jedna od najjačih nogometnih zemalja Njemačka⁸⁸. No na lyonskom stadionu *Stade de Gerland* dana 4. srpnja 1998. odigrat će se jedna od povijesnih utakmica, koja je ušla i u FIFA-inu antologiju. Naime, Hrvatska je pobjedom nad Nijemcima rezultatom 3:0 ostvarila jednu od svojih najznačajnijih pobjeda, čime je osigurala polufinale velikog natjecanja i svoj najznačajniji rezultat⁸⁹. U polufinalu čekao ih je glavni favorit i domaćin turnira Francuska. Unatoč prvotnom vodstvu i igraču više (branič Laurent Blanc je dobio crveni karton), Francuzi su preokrenuli rezultat i s rezultatom 2:1 otišli u finale protiv Brazila, dok je Hrvatsku čekala „druga šansa“ za medalju i to protiv Nizozemske⁹⁰. Utakmica za treće mjesto bila je zakazana za 11. srpnja na pariškom stadionu

⁸⁶ Novinar sportske sekcije „Slobodne Dalmacije“ (op.a.)

⁸⁷ *ibid.*

⁸⁸ *ibid.*

⁸⁹ *ibid.*

⁹⁰ *ibid.*

*Parc des Princes*⁹¹, a na putu do medalje Hrvatskoj su stajali važni svjetski igrači kao što su Frank i Ronald de Boer, Edwin van der Sar, Jaap Stam, Dennis Bergkamp, Clarence Seedorf, Phillip Cocu, Edgar Davids i Giovanni van Bronckhorst⁹². Ipak, da ponekad timski duh znači više nego individualna snaga, govori i činjenica da je dvama pogocima Davora Šukera Hrvatska uspjela pobijediti Nizozemsku te ostvariti najveći hrvatski uspjeh u reprezentativnom nogometu od osamostaljenja⁹³ (slika 17). Uspjeh Hrvatske još je značajniji jer je Davor Šuker postigao najviše pogodaka, čime je postao najbolji strijelac turnira⁹⁴.

Slika 17. hrvatska nogometna reprezentacija i osoblje slave brončanu medalju sa Svjetskog prvenstva 1998. u Francuskoj⁹⁵

Kako je u svom intervjuu za ovaj rad izjavio gđin Blažević, u trenutku osvajanja nitko od prisutnih nije bio svjestan ovog uspjeha, već je grandioznost ovog uspjeha shvaćena tek kasnije, kao i pobjeda nad njemačkom reprezentacijom rezultatom 3:0, kojoj je postao jedan od najtežih poraza na velikim natjecanjima. Prema anketama nogometaša *NK Rijeke*, snimke utakmica hrvatske reprezentacije iz Francuske i danas se u nekim nogometnim školama mogu puštati

⁹¹ stadion na kojem igra klub *Paris Saint Germain* (op. a.)

⁹² preuzeto s <http://www.fifa.com/worldcup/archive/edition=1013/teams/team=43817.html>, pristup 24. rujna 2016.

⁹³ preuzeto s <http://www.planetworldcup.com/CUPS/1998/wc98squads.html>, pristup 24. rujna 2016.

⁹⁴ ibid.

⁹⁵ preuzeto s <http://hrvatskanogometnareprezentacija.weebly.com/uploads/1/7/5/3/17538691/3474051.jpg?675>, pristup 24. rujna 2016.

mlađim generacijama kao primjer savršeno odrađenih taktika, a zahvaljujući internetskom dobu, neke od utakmica se mogu pogledati i na medijskom servisu *YouTube*.

Jedna od najvažnijih osoba u osvajanju te bronce bio je i produžena ruka Ćire Blaževića na terenu, kapetan Zvonimir Boban, kojeg su istaknuli i anketirani igrači. Prije Europskog prvenstva 2016., prisjetio se tih vremena:

To je prvenstvo bilo doista posebno. Kada smo se vratili doma, svi su ondje bili ludi od sreće. Tada smo zapravo shvatili što smo postigli. Hrvatska je prvi put nastupila na Svjetskom prvenstvu i odmah osvojila treće mjesto. To se događa jednom u životu. Možda bismo otišli i dalje da nismo skupo platili moju pogrešku u polufinalu protiv Francuske. To su stvari koje se događaju. Također čuvam i druga sjećanja poput onih kada sam pružao ruku protivnicima ili pružio ruku igraču koji je pao. Kada sam bio mlad nisam smatrao važnima te trenutke, no sada ih cijenim. (Zvonimir Boban, 25. travnja 2016, dnevnik.hr)⁹⁶

Već idući dan, 12. srpnja, reprezentacija se vratila u Hrvatsku, a na proslavi brončane medalje dočekalo ih je oko 100 tisuća ljudi na zagrebačkom Trgu bana Jelačića (Korač 2008). Same igrače, koji su za vrijeme turnira živjeli pod staklenim zvonom, to je šokiralo, a Goran Vlaović je to objasnio nakon petnaest godina:

To je zaista divna uspomena, koju mislim da nijedan od nas iz te generacije Vatrenih neće zaboraviti. Dolazak ovdje bio je fenomenalan osjećaj. Probijanje do stagea je bilo nevjerojatno, razni policajci i zaštitari pokušavali su napraviti koridor da prođemo, ali to je bilo nemoguće. I onda... Taj pogled. Tad sam shvatio kako se rock-zvijezde osjećaju. To je bilo veličanstveno, nevjerojatno, divno. (Goran Vlaović, Soundset Plavi)⁹⁷

⁹⁶ preuzeto s <http://gol.dnevnik.hr/clanak/rubrika/nogomet/zvonimir-boban-bronca-iz-1998-teret-je-za-ovu-hrvatsku---434763.html>, pristup 27. rujna 2017.

⁹⁷ preuzeto s <http://www.soundset.hr/kvartoteka/vlaovic-o-velicanstvenom-doceku-98-tad-sam-shvatio-kako-se-osjecaju-rock-zvijezde>, pristup 24. rujna 2016.

Gledajući sa stajališta budućeg antropologa, okupiti 100 tisuća ljudi na jednom dočeku nije mala stvar. Zato sam netom prije Europskog prvenstva 2016. upitala svog oca o tim vremenima i kako se gradila euforija, na što je on rekao:

Pa nije to bilo odmah. Kako su oni dalje išli u turniru, tako je euforija rasla. (Fabio G., 21. lipnja 2016.)

Važnost navijača istaknuli su i gđin Blažević i gđin Bariša, koji su se složili s mišlju da tko ignorira važnost navijača, ignorira i svo nogometno znanje, te da sport nema svrhe ako nema navijača.

Broj na dresu	pozicija	Prezime i ime	Dob	Klub
1	vratar	Dražen Ladić	35	Croatia Zagreb ⁹⁸ (HRV)
2	napadač	Petar Krpan	23	Osijek (HRV)
3	branič	Anthony Šerić	19	Hajduk Split (HRV)
4	branič	Igor Štimac	30	Derby County (ENG)
5	branič	Goran Jurić	35	Croatia Zagreb (HRV)
6	branič	Slaven Bilić	29	Everton (ENG)
7	veznjak	Aljoša Asanović	32	Napoli (ITA)
8	veznjak	Robert Prosinečki	29	Croatia Zagreb (HRV)
9	napadač	Davor Šuker	30	Real Madrid (ŠPA)
10	veznjak	Zvonimir Boban (K)	29	Milan (ITA)
11	veznjak	Silvio Marić	23	Croatia Zagreb (HRV)
12	vratar	Marijan Mrmić	33	Beşiktaş (TUR)
13	veznjak	Mario Stanić	26	Parma (ITA)
14	veznjak	Zvonimir Soldo	30	VfB Stuttgart (NJEM)
15	branič	Igor Tudor	20	Hajduk Split (HRV)
16	napadač	Ardian Kozniku	30	Bastia (FRA)
17	branič	Robert Jarni	29	Real Betis (ŠPA)
18	veznjak	Zoran Mamić	26	VfL Bochum (NJEM)
19	napadač	Goran Vlaović	25	Valencia (ŠPA)
20	branič	Dario Šimić	22	Croatia Zagreb (HRV)
21	veznjak	Krunoslav Jurčić	28	Croatia Zagreb (HRV)
22	vratar	Vladimir Vasilj	22	Hrvatski dragovoljac (HRV)

⁹⁸ Nakon osamostaljenja Hrvatske, u poprilično kontroverznom slučaju NK *Dinamo Zagreb* je 1992. godine promijenio ime u *HAŠK Građanski*, a sve je kulminiralo 1993. kada je predsjednik Hrvatske, inače veliki *Dinamov* navijač, Franjo Tuđman promijenio ime u *NK Croatia Zagreb*. Zbog toga je krenula dugogodišnja borba *Dinamovih* navijača za vraćanje prvotnog imena *Dinamo*. Ona je službeno završila 14. veljače 2000., nakon Tuđmanove smrti i promjene vlasti u Hrvatskoj. (op. a.)

Tablica 2. popis igrača Hrvatske za Svjetsko prvenstvo 1998. u Francuskoj⁹⁹

⁹⁹ preuzeto s <http://www.planetworldcup.com/CUPS/1998/wc98squads.html>, pristup 24. rujna 2016.

FRANCUSKA BRONCA – USPJEH ILI UTEG?

Prije, ali i tijekom neto završenog Europskog nogometnog prvenstva, u medijima u Hrvatskoj redovito se mogu pročitati naslovi kao „Ovo je zadnja prilika generacije“, čime se neizravno nametao uteg na trenutne hrvatske nogometne reprezentativce. Kako je momčad Hrvatske bolje igrala, tako su kod javnosti rasla očekivanja sve do osmine finala i ispadanja od portugalske reprezentacije. Nakon poraza, javnost je postala razočarana jer momčad nije ispunila očekivanja koja su im nametana tijekom ta dva tjedna natjecanja.

Zašto mi tako puno očekujemo od naših igrača dok su u reprezentaciji? Kad dođe neuspjeh, zašto su toliko kritizirani? Kako je još na početku intervjua izjavio Ćiro Blažević, nogomet je takva igra da je teško predvidjeti što može dogoditi. Također, prema njegovim riječima, naša očekivanja su čak manja nego što bi trebala biti jer veliki obol očekivanjima daju i njihovi statusi u nekim od najboljih svjetskih klubova, koji su istodobno i njihova hipoteka i obveza. Prema tome, kritika je neminovnost za dobar učinak, jer je u ljudskoj savjesti normalno da nakon kritike još više radi na sebi. Ukoliko ne dolazi do kritiziranja, dolazi do opuštanja, a nogometaši kao javni ljudi moraju biti spremni na svaku vrstu kritike, bez obzira na to tko ju upućuje.

Filozofija Ćire Blaževića u nogometu jest uvijek bila da nema napretka bez kritika i pritiska, osobito u reprezentaciji čiji kult stvaraju igrači i izbornik. Zanimljivo, s njim se nisu složili anketirani igrači *Rijeke*, koji smatraju da dok su u reprezentaciji, oni nemaju osjećaj da im ta bronca stvara uteg. No, što ako je to neistina?

Još u prvom dijelu rada preispitana je definicija uspjeha. Istaknuto je da je uspjeh istodobno i postignuće, ali i uteg. U našem slučaju, javnost nakon izrazitog uspjeha time daje kapital kako nastavlja vjerovati u tu osobu, ili u ovom slučaju, u nacionalnu momčad. Uspjehom u Francuskoj 1998., tadašnja hrvatska reprezentacija je time neformalno dala zadatak budućim generacijama da jednostavno moraju nastaviti sa sličnim uspjesima ili će u Hrvatskoj biti puno razočaranih ljudi. Kako se zna je li to istina ili to samo dojam stječen preko medija?

Ako se prisjetimo reakcije običnih ljudi, primjetno je da je veliki dio navijača hrvatske reprezentacije za ovogodišnje prvenstvo bio poprilično ravnodušan, a neki su najavljivali bojkot. Veliki utjecaj na to imala je trenutna vrhuška HNS-a, za koju se u posljednje vrijeme

vežu brojne korupcijske afere. Zbog toga je ovo Europsko prvenstvo bilo veoma neuobičajeno, iako su se mogli vidjeti navijači na tribinama.

S pobjedom protiv Turske i Španjolske, hrvatska se reprezentacija našla u situaciji koja joj je prethodnih godina bila uobičajena. Odjednom su mediji počeli opet stvarati već poznati pritisak o tome „kako je ovo jača reprezentacija, čak i od one iz 1998. godine“. Navijači su počeli masovno kupovati karte za Francusku, što avionske, što za utakmicu, te je opet počinjao elan iz 1998. godine. No umjesto pobjede, kao posljedica došao je poraz u osmini finala protiv Portugala, koji je kasnije postao prvak.

Postavlja se opet postavlja pitanje – je li ova brončana medalja iz 1998. godine postala svojevrsno prokletstvo? Odnosno uteg koji je oko vrata Luke Modrića, Vedrana Ćorluke i ostalih, i ne može se skinuti ni s mačem Aleksandra Makedonskog?

Tijekom anketiranja generacija nogometaša novije generacije, uočeno je da je 60 % ispitanika potvrdilo kako ih je francuska bronca nagnula na odluku da se počnu profesionalno baviti nogometom, što se može vidjeti i prema dobi u kojoj su se priključili školi nogometa. Također, prema njihovom mišljenju, veliku ulogu u osvajanju medalje imao je i svojevrsni nacionalni zanos, s obzirom da je Hrvatska tada bila samostalna tek sedam godina. Kao mladoj državi Hrvatskoj su za afirmaciju na svjetskoj sceni bili potrebni uspjesi na više razina, što kroz glazbena natjecanja (Eurosong), što kroz sport (Olimpijske igre te kontinentalna i svjetska prvenstva). Anketirani igrači imali su priliku susresti se s nekima od sudionika francuske misije, koji su im pričali događaje oko osvajanja te bronce, te su mogli primijetiti kako su o tome pričali s ponosom.

Uostalom, i veliki Zvone Boban je izjavio:

No, moguće je da je 1998. godina bila posebna i neponovljiva za hrvatski nogomet. Taj je uspjeh, nažalost, teret za ovu momčad što je nepravедno jer svaka generacija živi svoju vlastitu eru. Ne može se tražiti od aktualne momčadi da postigne jednake uspjehe jedne prijašnje generacije koja je ostvarila određeni uspjeh. (Zvonimir Boban, 25. travnja 2016., dnevnik.hr¹⁰⁰)

¹⁰⁰ preuzeto s <http://gol.dnevnik.hr/clanak/rubrika/nogomet/zvonimir-boban-bronca-iz-1998-teret-je-za-ovu-hrvatsku---434763.html>, pristup 1. listopada 2016.

Kao jedino rješenje nameće se da opet bude kao i na početku obaju francuskih turnira – manji *hype*, kako bi koncentracija bila na mjestu, unatoč tome što ovaj sastav reprezentacije živi u vremenima kad je *Google* dostupniji no ikad. Potreban je i trener koji ima kvalitetne psihološke kvalifikacije, koji će se u jednom trenutku izderati na svoje igrače, makar on bio stostruko potplaćeniji od njih.

Iako u nogometnim školama rade kvalitetno, zbog čega se uvijek iznjedri neki novi reprezentativac, Francuska 1998. se možda neće tako skoro ponoviti. Barem ne u današnjim vremenima. Moramo uzeti u obzir i da je veliki elan toj medalji dala i činjenica da je Hrvatska tada bila samostalna tek sedam godina, te da je rat na tlu Hrvatske trajao do tri godine prije Svjetskog prvenstva 1998. Uostalom, simbol razaranja tijekom rata Vukovar se tek reintegrirao u površinu Hrvatske. U to vrijeme, već se mogla naslutiti smrt tadašnjeg predsjednika. Zbog toga, reprezentacijom je vladao i svojevrsni nacionalni elan, odnosno uzrečice kao „ponosan sam kaj sam Hrvat“. Ne smije se zaboraviti ni činjenica da je Miroslav Blažević u više navrata priznao da je na mjestu izbornika došao predsjedničkim¹⁰¹ dekretom. Ako usporedimo samu Hrvatsku iz 1998. i 2016., primjetno je da je Hrvatska iz 2016. praktički ostvarila sve što se dalo ostvariti (ulazak u EU i NATO, afirmiranje na svjetskoj sceni), te je nekakav nacionalni elan puno manji nego prije 18 godina. Uzimajući u obzir i veliku zaradu u klubovima, isplati li se s velikim elanom igrati za reprezentaciju, koja nije ekonomski toliko isplativa, ali je rizičnija zbog ozljeda?

Preslušavajući intervju, primjetno je da je tadašnji sastav reprezentacije bio pod velikom stegom izbornika, što znači samo jedno. Tadašnja je reprezentacija bila posvećena svom zadatku. Gledajući s današnjeg stajališta, teško je predvidjeti kako bi se današnji reprezentativci prilagodili strogom rasporedu. Također, sastav reprezentacije iz 1998. godine nije bio u, nazovimo ih, razvikanim klubovima. S druge strane imamo situaciju da je današnji sastav reprezentacije materijalno situiran, štoviše s milijunskim ugovorima o kojima čovjek srednje klase u Hrvatskoj može samo sanjati, a kad dođe utakmica reprezentacije, većina momčadi na terenu izgleda demotivirano. Zbog toga, stječe se dojam kako se reprezentativna momčad okuplja tek kako bi se odmorila od klupskih i obiteljskih obveza, te se sve više udaljava od onih koji bi ih trebali podržavati. Od navijača.

¹⁰¹ Franjo Tuđman (op. a.)

ZAKLJUČAK

Biti sportaš nije lagana stvar. Ako se jedna osoba odluči na profesiju sportaša, onda će morati biti spremna na puno odricanja, manjka slobodnog vremena, ali i velikog očekivanja javnosti. Zbog toga ta osoba mora biti i psihički jaka u glavi.

Može se zaključiti da je ova bronca svojevrсни uteg, no ne toliki kakvim ga se smatra. Brončana medalja sa Svjetskog prvenstva 1998. jest uspjeh, no moramo uzeti u obzir i činjenicu da se sama Hrvatska nalazila u potpuno drugačijim okolnostima nego danas, u 2016. godini. Također, i sam nogomet je bio sasvim drugačiji nego što je danas, kada manje države mogu napraviti plan za uspjeh u nogometu i ulagati u infrastrukturu i škole. Uostalom, kada neki hrvatski nogometaš zaradi oko desetke milijuna eura na godinu u svom klubu, dok za reprezentaciju novce dobije stoput manje i to u godini velikog natjecanja, a riskira više, koga bi izabrao? I oni su ljudi koji će prije birati novce nego nacionalni ponos.

Gledajući uspjehe mlađih selekcija, hrvatsku A reprezentaciju čeka vedra budućnost, no kao što je i Miroslav Blažević rekao, bitno je pratiti njihovo snalaženje u velikoj ekipi kad prođe šesnaesta ili sedamnaesta godina života. Što je donekle i istina. Tad nevino dijete postaje odrasla osoba kojoj se prioriteti potpuno promijene. Hoće li Hrvatska dočekati novu medalju u nogometu, samo će vrijeme pokazati, a dotad će francuska bronca i dalje biti breme kojeg se nije lako otarasiti. Iako, realno gledajući stanje, hrvatska nogometna reprezentacija ima kapacitet za najviše ciljeve, no za uspjeh potrebno je da se poklope u isto vrijeme volja, želja i talent. I tu se donekle slažem sa Zvonimirom Bobanom – bronca iz 1998. godine jest uteg. No nije toliki uteg kakvim ga se smatra. Više je do toga da naš narod previše uzdiže svoje sportaše nakon jednog većeg uspjeha.

POPIS LITERATURE

COX, Richard William, Dave RUSSELL i Wray VAMPLEW. 2002. *Encyclopedia of British Football*, London: Psychology Press

CRAIG, Steve. 2002. *Sports and Games of the Ancients: Sports and Games Through History*, London: Greenwood Publishing Group

DI MAGGIO, R., KRAMARŠIĆ, I., Purić, B., 1997.-2016., "Croatia International matches". *Rec. Sport Soccer Statistics Foundation*. preuzeto s <http://www.rsssf.com/tables/kroa-intres.html>, pristup 20. rujna 2016.

DOUGE, Brian. 2011. "Football: the common threads between the games". U *Science and Football* (Second ed.), ur. Tom Reilly, Adrian Lees, Keith Davids, W. J. Murphy. Abingdon: Routledge. 3–19.

Državni lider napao sportaše: "U Riju ste izdali domovinu", 23. kolovoza 2016., <http://www.index.hr/tema/oi-2016/dr%C5%BEavni-lider-napao-sporta%C5%A1e-u-riju-ste-izdali-domovinu-914840>, datum pristupa 27. rujna 2016.

ERCEG MATIJAŠEVIĆ, Ivana, „Što se, zapravo, dogodilo tog povijesnog 13. svibnja 1990. na Maksimiru?“, tportal.hr, preuzeto s <http://www.tportal.hr/vijesti/hrvatska/381481/Sto-se-zapravo-dogodilo-tog-povijesnog-13-svibnja-1990-na-Maksimiru.html>, pristup 20. rujna 2016.

FRNTIĆ, Franjo i Dragutin HRIPKO. 1983., *Sto godina nogometa u Hrvatskoj 1880. - 1980.*, Zagreb: Hrvatski nogometni savez

GLANVILLE, Brian. 2010 [1984]. *The Story of the World Cup*. London: Faber and Faber

GORI, Pietro. 1989. *Il giuoco del calcio*, Firenze: Bemporad & figlio

GUTTMANN, Allen i THOMPSON, Lee Austin. 2001. *Japanese sports: a history*. Honolulu: University of Hawaii Press

HARRIS, H. A., 1972. *Sport in Greece and Rome*, London: Thames and Hudson

HARVEY, Adrian. 2005, *Football: The First Hundred Years : the Untold Story*, London: Routledge

HINA, „Boban o posljednjoj prilici generacije: Uspjeh iz 1998. teret je za ovu Hrvatsku“, *Dnevnik.hr*, <http://gol.dnevnik.hr/clanak/rubrika/nogomet/zvonimir-boban-bronca-iz-1998-teret-je-za-ovu-hrvatsku---434763.html>, datum pristupa 1. listopada 2016.

History of Football - The Global Growth, FIFA.com, datum nepoznat, <http://www.fifa.com/about-fifa/who-we-are/the-game/global-growth.html>, datum pristupa 16. rujna 2016.

KAKO SE U DUBROVNIKU NEKOĆ IGRAO NOGOMET: Momčad imala 27 igrača, utakmica trajala 50 minuta, *RTL.hr*, 7. svibnja 2015., <http://dubrovackidnevnik.rtl.hr/sport/kako-se-u-dubrovniku-nekoc-igrao-nogomet-momcad-imala-27-igraca-utakmica-trajala-50-minuta>, pristup 14. rujna 2015.

KORAĆ, Branimir. „Ljeto koje se ne zaboravlja“, *sportnet.hr*, <http://www.hrsport.net/vijesti/359580/fanatik-price-iz-davnine/ljeto-koje-se-ne-zaboravlja/>, datum pristupa 24. rujna 2016.

KREIZER, Nenad. „A gdje su njemačke medalje?“, *DW.com*, <http://www.dw.com/hr/a-gdje-su-njema%C4%8Dke-medalje/a-16131039>, datum pristupa 27. rujna 2016.

KUDRNA-GUCI, Hugo. 1961., *Počeci nogometa u Hrvatskoj*, Zagreb: GSD Zagreb

Laws of the Game 2013/2014, FIFA.com, 28. veljače 2014. http://www.fifa.com/mm/document/footballdevelopment/refereeing/81/42/36/log2013en_neutral.pdf, datum pristupa 14. rujna 2016.

LUKETIĆ, Ana i Domagoj RIBIČIĆ. 2015. „Nogometni rat“, *Essehist : časopis studenata povijesti i drugih društveno-humanističkih znanosti*, (7), 117-123.

MACANOVIĆ, Hrvoje. 1974. „Počeci nogometa u svijetu i u nas“. U: *Enciklopedija jugoslavenskog nogometa*, ur. Mladen Delić, Zagreb: Spektar. 5-16

MAČEŠIĆ, Zlatko. 1992. „Hrvatski nogometni savez 1912-1992, 80. obljetnica“, Zagreb: Hrvatski nogometni savez

MAGOON, Francis Peabody. 1929. "Football in Medieval England and Middle-English literature" *The American Historical Review*, vol 35, No. 1. 33-45

MARKOVIĆ, Ivan. 2012. „O počecima hrvatskoga nogometa“, *Nova Croatica : Magazine for Croatian Language, Literature and Culture*, Vol.6, 305-328

Member association – Brazil, FIFA.com, datum nepoznat,

<http://www.fifa.com/associations/association=bra/index.html>, datum pristupa 16. rujna 2016.

Obzor, Zagreb, god. XXXIV, br. 151

Planet World Cup, datum nepoznat,

<http://www.planetworldcup.com/CUPS/1998/wc98squads.html>, datum pristupa 24. rujna 2016.

RAMET, Sabrina. 2005. *Thinking about Yugoslavia*. Cambridge: Cambridge University.

REILLY, Thomas i David GILBOURNE. 2003. „Science and football: A review of applied research in the football codes“. *Journal of Sports Sciences* 21(9):693-705

ROGIĆ, Marijan, 2008., *Hrvatsko nogometno predstavništvo 1940-2008*, Zagreb: Hrvatski nogometni savez

„Vlaović o veličanstvenom dočeku '98.: Tad sam shvatio kako se osjećaju rock-zvijezde!“, *Soundset.hr*, 30. ožujka 2013., <http://www.soundset.hr/kvartoteka/vlaovic-o-velicanstvenom-doceku-98-tad-sam-shvatio-kako-se-osjecaju-rock-zvijezde>, datum pristupa 24. rujna 2016.

Statistics of the World Cup 1998, datum nepoznat,

http://www.scoresshelf.com/dvcb/en/World_Cup/1998, datum pristupa 24. rujna 2016.

ŠIMIĆ, Jerko. 1969. “Kako je nastao izraz nogomet”, Zagreb: Večernji list, god. XIII, br. 2946

ŠIMIĆ, Jerko. 1969. „U povodu proslave 50-godišnjice osnutka Jugoslavenskog nogometnog saveza“. [Feljton, 1-34.], Zagreb: Večernji list, god. XIII, br. 2933-2969.

TIRONI, Hrvoje. 2016. „Nova utakmica Anderlechta i Dinama?“. *Goal Hrvatska*, 26. veljače 2016. http://www.goal.com/hr/news/6950/liga-prvaka/2016/02/26/20732072/nova-utakmica-dinama-i-anderlechta?ICID=HP_BN_1, datum pristupa 14. rujna 2016.

WHITTOCK, Martyn. 2013. *A Brief History of Life in the Middle Ages*, London: Hachette

WILKINS, Sally E. D. 2002. *Sports and Games of Medieval Cultures*, London: Greenwood Publishing Group

ŽIDAK, Tomislav, „Jozo Jakopić bio je prvi hrvatski izbornik. A onda je samo nestao...“, Jutarnji.hr, 17. srpnja 2013., <http://www.jutarnji.hr/sport/t.-zidak-o-najvecem-misteriju-hrvatskog-nogometa-jozo-jakopic-bio-je-prvi-hrvatski-izbornik.-a-onda-je-samo-nestao.../1055555/>, datum pristupa 20. rujna 2016.

ŽIDAK, Tomislav, „66 godina repke“, Jutarnji.hr, 7. travnja 2006., <http://www.jutarnji.hr/arhiva/66-godina-repke/4019157/>, datum pristupa 20. rujna 2016.

POPIS SLIKA

Slika 1. dimenzije gola¹⁰²

Slika 2. dijelovi osnovne opreme nogometaša¹⁰³

Slika 3. kamerunska reprezentacija sa Svjetskog prvenstva 2002. sa sada zabranjenim dresovima¹⁰⁴

Slika 4. a. David de Gea, Nikola Kalinić i Sergio Ramos na utakmici Hrvatska-Španjolska¹⁰⁵;
b. Vedran Ćorluka i Cristiano Ronaldo na utakmici Hrvatska-Portugal¹⁰⁶

Slika 5. a. igrač *phainine*, 400.-375. god. pr. Kr.¹⁰⁷; **b.** Nadgrobna stela Gaja Laberija, danas u Sinju¹⁰⁸

Slika 6. Xian Huan - Car Taizu od Songa igra *cuju* sa svojim premijerom Zhaom Puom i ostalim ministrima¹⁰⁹

Slika 7. Dva mladića šutiraju loptu, drvena rezbarija na mizerikordu, katedrala u Gloucesteru¹¹⁰

Slika 8. a. *calcio storico fiorentino* kako se održava danas¹¹¹; **b.** natpis na zidu crkve sv. Roka u Dubrovniku¹¹²

¹⁰² preuzeto s:

http://www.fifa.com/mm/document/footballdevelopment/refereeing/81/42/36/log2013en_neutral.pdf; datum pristupa 14. rujna 2016.

¹⁰³ preuzeto s <http://www.lptkd.com/assets/images/soccer-player.jpg>; datum pristupa 14. rujna 2016.

¹⁰⁴ preuzeto s <http://www.footballtipcast.com/wp-content/uploads/7-Cameroon-2002.jpg>; pristup 14. rujna 2016.

¹⁰⁵ preuzeto s <http://www.vecernji.hr/media/cache/24/a6/24a64979122c239841119e8b99f21177.jpg>; pristup 14. rujna 2016.

¹⁰⁶ preuzeto s

<https://www.facebook.com/cff.hns/photos/a.1079425028804599.1073742141.359152437498532/1079425168804585/?type=3&theater>; pristup 14. rujna 2016.

¹⁰⁷ preuzeto s https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/a/a2/Ancient_Greek_Football_Player.jpg; pristup 14. rujna 2016.

¹⁰⁸ preuzeto s http://hotspots.net.hr/wp-content/uploads/2014/04/MG_9221.jpg; pristup 14. rujna 2016.

¹⁰⁹ preuzeto s https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/4/4a/Emperor_Taizu_play_Cuju.jpg; pristup 14. rujna 2016.

¹¹⁰ preuzeto s

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/a/a5/Youths_playing_ball_Gloucester_Cathedral.jpg; pristup 14. rujna 2016.

¹¹¹ preuzeto s https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/1/1e/Calcio_storico_01.jpg; pristup 14. rujna 2016.

¹¹² preuzeto s <http://dubrovackidnevnik.rtl.hr/sport/kako-se-u-dubrovniku-nekoc-igrao-nogomet-momcad-imala-27-igraca-utakmica-trajala-50-minuta>, pristup 14. rujna 2016.

Slika 9. Ploča u spomen na prvu nogometnu utakmicu odigranoj u Hrvatskoj¹¹³

Slika 10. a. Spomenik prvoj nogometnoj utakmici u kojoj su sudjelovali Hrvati¹¹⁴; **b.** prva lopta kojom se igrao nogomet u Županji, Zavičajni muzej Stjepana Grubera, Županja¹¹⁵; **c.** nogometna lopta s kakvom se igralo u posljednjim desetljećina 19. st., Zavičajni muzej Stjepana Grubera, Županja¹¹⁶

Slika 11. reprezentacija Banovine Hrvatske kao prva službeno priznata hrvatska nogometna reprezentacija na čelu s „izbornikom“ Jozom Jakopićem, 1940. god.¹¹⁷

Slika 12. a. Prva postava *Dinama* u finalu Kupa velesajamskih gradova¹¹⁸, **b.** Velimir Zajec i Miroslav Ćiro Blažević slave *Dinamov* naslov 1982. god.¹¹⁹

Slika 13. Dražan Jerković, hrvatski nogometaš koji je u dresu jugoslavenske reprezentacije postao jedan od najboljih strijelaca Svjetskog prvenstva 1962. god.¹²⁰

Slika 14. Okršaj Zvonimira Bobana i Refika Ahmetovića na maksimirskom stadionu¹²¹

Slika 15. prva jedanaestorka hrvatske nogometne reprezentacije, koja je odigrala prvu utakmicu u novoj eri¹²²

Slika 16. stadion Maksimir, Zagreb¹²³

Slika 17. hrvatska nogometna reprezentacija i osoblje slave brončanu medalju sa Svjetskog prvenstva 1998. u Francuskoj¹²⁴

¹¹³ preuzeto s <http://www.lokalpatrioti-rijeka.com/forum/download/file.php?id=2987>, pristup 16. rujna 2016.

¹¹⁴ preuzeto s http://www.tz-zupanja.hr/wp-content/uploads/2015/12/20151208_1434501.jpg, pristup 16. rujna 2016.

¹¹⁵ preuzeto s <http://www.velikabritanija.net/2011/01/04/tenis-nogomet-zupanja/>, pristup 16. rujna 2016.

¹¹⁶ preuzeto s <http://www.velikabritanija.net/2011/01/04/tenis-nogomet-zupanja/>, pristup 16. rujna 2016.

¹¹⁷ preuzeto s https://upload.wikimedia.org/wikipedia/en/thumb/8/87/Croatian_first_team.jpg/250px-Croatian_first_team.jpg, pristup 20. rujna 2016.

¹¹⁸ preuzeto s <http://4.bp.blogspot.com/-jWEazLtKq3E/Vd9ATgAFMJI/AAAAAAAAADk/oMJ1QAogAs4/s1600/dinamo%2Bzagreb%2B1968.JPG>, pristup 20. rujna 2016.

¹¹⁹ preuzeto s http://images.performgroup.com/di/library/Goal_Croatia/3b/6f/velimir-zajec_y4kwo0lhhs6t1coqy9hrxfjyh.jpg?t=-1059525518&w=620&h=430, pristup 20. rujna 2016.

¹²⁰ preuzeto s http://www.enciklopedija.hr/Ilustracije/NL_0482.jpg, pristup 20. rujna 2016.

¹²¹ preuzeto s http://images.performgroup.com/di/library/Goal_Croatia/ae/30/zvonimir-boban-dinamo-crvena-zvezda-1990_1xikwrgcw0zim15iudrk4g92hk.jpg?t=1243536765&w=620&h=430, pristup 20. rujna 2016.

¹²² preuzeto s http://www.ezadar.hr/repository/image_raw/368140/xxl/, pristup 20. rujna 2016.

¹²³ preuzeto s <http://gnkdinamo.hr/Content/Images/stadion1.jpg>, pristup 24. rujna 2016.

¹²⁴ preuzeto s <http://hrvatskanogometnareprezentacija.weebly.com/uploads/1/7/5/3/17538691/3474051.jpg?675>, pristup 24. rujna 2016.

ABSTRAKTI

SPORTSKI USPJEH KAO UTEG DANAŠNJIM GENERACIJAMA – povijesni pregled razvoja nogometa i put do svjetske brončane medalje hrvatske reprezentacije

U ovom radu obrađen je utjecaj sportskog uspjeha, postignutog u prošlosti, na današnja očekivanja javnosti. U ovom konkretnom primjeru radi se o brončanoj medalji nogometne reprezentacije iz 1998. godine, nakon koje se novi naraštaj reprezentacije muči postignuti isti ili sličan rezultat. Je li to do prevelikog očekivanja hrvatske javnosti ili igrači reprezentacije izgaraju prebrzo? Izjednačavamo li rezultate sportaše s dometima ljudske snage? Ima li utjecaja na to i (pre)duga klupska sezona? Ili je jednostavno Hrvatska 1998. drugačija od Hrvatske 2016. godine? Do rezultata iz rada došlo se proučavanjem postojeće literature, te razgovorima s kazivačima.

Ključne riječi: nogomet, reprezentacija, brončana medalja, uspjeh, Hrvatska

SPORT SUCCESS AS A WEIGHT TO THE FUTURE GENERATION OF SPORTSMEN – historical overview of the development of football and the path to the bronze medal of the Croatian national football team

This paper deals with the impact of a major sport success in the past, on today's public expectations. This concrete example is about the bronze medal of the 1998 national football team, after which the new generation of players struggles to achieve the same or a similar result. Does the Croatian public expect too much or do the players burn out too soon? Do we equate the results of athletes with the range of human strength? Does the (too) long club season have the impact on this? Or is it because Croatia in 1998 is different from Croatia in 2016? The results from the work were studied by the existing literature and the conversations with the speakers.

Keywords: football, national team, bronze medal, success, Croatia